

Udvarvölgyi Zsolt

**Fejezetek a magyar
szélsőjobboldal korai történetéből:
fasiszták, kékingesek és a Meskó-párt**

A tanulmány az ELTE BTK történelem szakán 1996-ban készített szakdolgozat
(„Szélsőjobboldali, nemzetiszocialista pártok Magyarországon, 1928-1933”,
konzulens: Vargyai Gyula professor, egyetemi tanár,
ELTE BTK Történelem Segédtudományai Tanszék),
2004-ben átdolgozott és aktualizált változata.

TARTALOM

Bevezetés

I.

Fasiszta pártok Magyarországon

II.

A „Kékinges Mozgalom” betiltása.

III.

Meskó Zoltán, az első magyar nemzeti szocialista

Irodalomjegyzék

Bevezetés

Hetvenegy éve, 1933. január 30-án Hindenburg elnök Adolf Hitlert, a náci párt vezetőjét Németország kancellárjává nevezte ki. A Führer hatalomra jutása lendületet adott a hazai fasiszta és nemzeti szocialista pártok és mozgalmak politizálásának is. Ez fokozódott az által, hogy a Reichstag felgyújtása után megtartott németországi parlamenti választásokon, 1933. március 5-én az NSDAP 44 százalékot szerzett, és ezzel végérvényessé vált, hogy a III. Birodalommal új és vészterhes korszak köszöntött be Európában. Magyarországon a harmincas évek kezdetén alakultak meg az első számottevő nemzeti szocialista pártocskák. Ezt megelőzően csak teljesen jelentéktelen kezdeményezések bukkantak fel (fasiszta pártok, nemzeti pártok). A Parlamentben elsőként Meskó Zoltán képviselőt mételyezte meg a „barna kór.” Az önjelölt vezérrel történeti irodalmunk alig foglalkozott, részletes feldolgozás is a konkurens mozgalomról, a Böszörmény Zoltán vezette Kaszáskeresztesekről készült. Ezért jelen írásban - döntően a levéltári forrásokra, a korabeli szélsőjobboldali pártsajtóra, és a képviselőházi naplókra támaszkodva - felvázolom a fasiszta pártoknak, a „kékinges” mozgalomnak, valamint Meskónak és pártjának szerepét a magyar politikai életben. Azt bizonyítandóan, hogy az „ordas eszmék” a dilettáns, egykor jobb napokat látott politikus fejében mennyire torz és demagóg zagyvasággá álltak össze, és hogy napjaink magyar szélsőjobboldala milyen mértékben támaszkodik az első nyilasok ideológiájára, számos esetben szöveghűen idézem a parlamenti felszólalásokat és újságcikkeket.

I. Fasiszta pártok Magyarországon

A magyar politikai porondon a húszas évek elején megjelentek, és szervezkedni kezdtek a „nemzeti szocialista”, fasiszta pártocskák. 1922. tavaszán gyűléseket rendezett az Országos Nemzeti Szocialista Párt. Programjuk nem ismeretes, de a szervezet elnökének beszéde fennmaradt, ez szociális demagógiától terhes, és az irredentizmust népszerűsítette. 1922 májusában a Nemzeti Szocialista Párt több röpiratot adott ki, szövegük azonban nem maradt fenn.¹ 1923-ra a zavaros eszmék hirdetői kapcsolatot kerestek a német náci párt prominens alakjaival is. Hitler első magyar ismerőse Mecsér András nyugalmazott huszárőrnagy volt, 1923. január 26-án pedig Ulain Ferenc utazott Hitlerhez. Ulaint második útján 1923 novemberében letartóztatták a határon, s ezzel elbukott a „bajor sörpuccs” mintájára szerveződő ún. „Döhmel-féle puccs.” A puccs előzményeként Hitler bizalmasa Scheubner-Richter létrehozta az „Ostra A.G.” nevű kereskedelmi vállalatát, amely a NSDAP pénzügyeit volt hivatott rendbe szedni. A cég, mely minden reményét a magyar kiviteli engedélyek révén szerzendő nagyszabású anyagi bevételre alapozta, a magyar fajvédő párttal is kapcsolatba került. Az üzleti kapcsolatok elősegítése céljából utazott Budapestre Friedrich Döhmel bajor diplomata, aki a Szemere-Bobula-Ulain-féle társasággal egy tervezetet készített a hatalom átvételére. A „kormánytervezet” Gömbös miniszterelnökségét kívánta, a „megszállási tervezet” Budapest elfoglalását tűzte ki céljául, végül kötött egy „szerződéstervezetet” mely Ulainék és Hitler között jött volna létre. Az *Ungarischer Völkisch-Nationaler Aktionsanschluss* (jellemző, hogy még magyar neve sem volt a szervezetnek), azonban Ulainnal együtt elbukott, s a rendőrség másnap közzétette:

„Világosan megállapítást nyert, hogy idegen fegyveres csapatokkal az országban lázadást kívántak szítani, az erre vonatkozó előkészületi cselekményeket megtették, és ezért Ulain Ferencet, Szemere Bélát és Bobula Tituszt őrizetbe kellett venni.”²

1924. január 14-én álltak „lázadásra irányuló szövetkezés” büntetvével a bíróság elé, s január 24-én született meg az ítélet, amely 1 hónap 14 napi államfogházra ítélte a puccskísérletben résztvevőket. Hitler a *Szózatban* nyilatkozatban tagadott mindent: „Ulain Ferencet nem ismerem. Magyarországra pedig csak légi úton küldhetek csapatokat.” Azonban a kapcsolatok az ítélet után sem szakadtak meg a magyar szélsőjobb és a NSDAP között.

1928. november 13-án a Magyar Királyi Belügyminisztérium közbiztonsági osztályának a vezetője rendeletben fordul valamennyi főispánhoz, kerületi és a budapesti főkapitányokhoz. A rendelet szerint nemcsak Budapesten, de már szórványosan vidéken is a „fascista” gondolat alapján különböző alakulatok (pártok) szervezkednek. Az eddig ismert alakulatok:

- a *Magyar Fasiszta Munkások Országos Pártja*, elnöke dr. Szemere Béla magyar királyi igazságügyi főtanácsos,
- a *Magyar Fasiszta Párt*, elnöke Bartha Albert volt hadügyminiszter, ügyvezető elnöke: dr. Szentgyörgyi Ernő nyugalmazott minisztertanácsos,
- a *Magyar Munkások Nemzeti Szervezete* (Magyarországi Fasiszta Munkások Pártja révén is), elnöke: Scheyer József.

¹ Horváth Miklós (szerk.): Budapest története. V. Budapest. Akadémiai, 1980. p. 319.

² Lévai Jenő: Horogkeresztesek, kaszáskeresztesek, nyilaskeresztesek. Budapest, Müller Károly Kiadó, 1945. pp. 5-30.

Ezen kívül említi még, névleg, mint politikai pártokat: a *Magyar Munkások Szövetségét*, a *Fasiszta Ligát*, a *Magyar Munkások Egyesületét*, a *Munkások és Polgárok „Szociális” Pártját*, és a *Nemzeti Szocialista Pártot*. Míg az előbb említett három alakulat az ország egész területén akarta kiterjeszteni működési körét, addig az utolsó öt kizárólag budapesti, csekély számmal bíró, jelentéktelen alakulat volt. A felsorolt különböző címek alatt szervezkedett alakulatoknak, melyek névleg, mint politikai pártok akartak érvényesülni - a Magyar Fasiszta Párt programján kívül - pontosan körvonalazott célja még nem volt ismeretes, általánosságban hirdetett törekvésük arra irányult, hogy szociáldemokrata párthoz tartozó munkásokat nemzeti(?) alapon megszervezett szervezeteikbe átvigyük.

A szerző szerint a *Magyar Fasiszta Párt* programja, amelyet a párt Fasiszta Napló című lapja ismertetett, nem annyira a politikai tendenciák megvalósítására, mint inkább a tagoknak foglalkozási ágak szerinti csoportosításra és gazdasági eredmények kivívására törekedett, úgy, hogy a Magyar Fasiszta Pártnak tulajdonképpen célja valójában a különböző társadalmi rétegeknek szakszervezetekbe (szindikátusokba) való tömörítése. Ezen kívül a párt által alapított „Pengő” önszegélyező gazdasági szövetkezet üzletrészeinek minél tömegesebb elhelyezése, valamint a párt lapjának a Fasiszta Naplónak a legszélesebb körben való terjesztése volt, amellyel tulajdonképpen üzleti célok elérésére, magán anyagi érdekeinek előmozdítására is törekedett. A rendeletben a fasiszta szervezetekkel szemben való eljárás a következő volt: a szervezeteket nem kívánatos támogatni, a legéberebb figyelemmel kell ellenőrizni, szervezkedésüket, a gyűléseket lehetőleg ne engedélyezzék, a ‘Magyar Fasiszta Munkás’ és a ‘Munkaadó és Munkás’ című lapok támogatását sem indokoltnak, sem kívánatosnak nem tartotta. Ugyanez érvényes volt a ‘Fasiszta Napló’, a ‘Fasiszta Élet’ és a ‘Nemzeti Élet’ nevű lapokra is. Végül utasította a címzetteket, hogy bármilyen ilyen szervezkedést bejelenteni kötelesek a BM közbiztonsági osztály vezetőjének.³

A fasiszta szervezkedéseket elutasító rendelet nyomán sorra érkeztek a M. Kir. Belügyminisztériumhoz a különböző szervezkedési kísérletek elfojtásáról szóló jelentések. 1929. március 14-én a somogyi főispán erről írt a belügyminiszternek: „A csurgói járás főszolgabírójánál megjelent egy Radics István nevezetű egyén, aki magát a „Magyar Fasiszta Párt” elnöki tanács tagjaként igazolta. Engedélyt kért arra, hogy a Fasiszta Párt részére taggyűjtést végezhesen. A járás főszolgabírója az engedély kiadását megtagadta.”⁴

A szegedi rendőrkerületi főkapitány 1929. április 7-én kelt írásában már javaslatokat is tesz a probléma orvoslására. Jelentéséből kitűnik, hogy „Hódmezővásárhelyen a fasiszta szervezkedés folyó év március hó végével kapcsolatosan a szegedi fasiszta párt működésének megtiltásával megszűnt, és a hódmezővásárhelyi fasiszta párt csendesen feloszlott. Az ottani rendőrkapitányság értesülése szerint a hódmezővásárhelyi ipari és földmunkásság egy tekintélyes része valamely hazafias nemzeti irányú szervezetbe való tömörülést egyenesen áhít, azonban ez ideig ilyen irányban csak a fasiszta párt kísérletezett. Eltekintve attól, hogy a fasiszta pártokról megállapítást nyert, hogy a hirdetett magasztos céloktól eltérően önző magánérdekek szolgálatába szegődtek, a hasonló kísérletezések alkalmasak arra, hogy a nemzeti irányú szervezkedéseket a munkásság előtt diszkreditálják, miért is ajánlatos volna a nemzeti irányú szervezkedést a központból kiküldött megbízható egyének által irányítani. Miáltal a munkásság hazafias érzésű részét, egy hazafias szervezkedésbe könnyűszerrel lehetne belevinni. Amennyiben ezt elmulasztanánk - vélte a szerző - a munkásság előbb utóbb a szociáldemok-

³ OL BM VII. Res. K 149-1928-7-szn. 6.

⁴ OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/1.

raták karjaiba fogja magát vetni, és nemzetközi szociáldemokrata alapon fog szervezkedni.”⁵ A fasiszta szervezkedés azonban nem volt országos méretű. Ezt bizonyítja az is, hogy sok helyen a pártok működése nem volt észlelhető.⁶

Budapesten - a politikai élet centrumában - vitaestet rendeztek „A faszizmusról” elnevezéssel, melyet az 1929. c. irodalmi-művészeti-kritikai szemle szervezett 1929. április 6-án. A rendezvényen elhangzottak felvázolásával megbizonyosodhatunk a korabeli politikai közélet ideológiai analfabétizmusáról:

„Kun Zsigmond elnöki megnyitójában előadta, hogy a nagy világégés „kivetette sarkából a világot.” Mindenütt keresik a kivezető utat. Az ez iránti törekvések során a tömegek mindinkább a diktatúrák felé fordulnak. A ma este tárgya az olasz diktatúra: a faszizmus. Bejelentette, hogy az estre meghívták azon nagy helyi napilapok képviselőit, akik a faszizmus hívei és támogatói, valamint az olasz követség sajtóosztályának vezetőjét. Megállapította, hogy az utóbbi nem jött el, az előbbieket pedig kijelentették, hogy nem kívánnak az estén részt venni.

A vitában először Wágner György joghallgató szólalt fel. Előadásában kifejtette, hogy Európa a vámvédelem és államforma tojástáncát járja. Ebben van Olaszország kísérleti terepe. Ebben a kérdésben a gazdasági tényező és nem a politika a fontos. A faszizmus szerint a parlamentarizmus csődöt mondott, a demokrácia korrupt. Ezek helyett mást keresett, s azt a diktatúrában, ebben a középkori formában találta meg. Ezt azonban nagymértékben tette lehetővé az olasz nép szociális elmaradottsága, és klerikalizmusa. Az adott körülmények, egy zseniális férfi fellépése mellett a diktatúra már adva is van. A faszizmus belső értéke nulla. Mivel a diktátor mellett utóbb nem fejlődhetett, annak halálával a faszizmus is bukik, s az ország visszasüllyed oda, ahonnan a diktátor kiemelte. A faszizmus gazdasági politikája sem előnyös. Ezt bizonyítja az, hogy a faszizmus óta Olaszország külkereskedelmi mérlege passzív, a csődök száma pedig emelkedett. Szakszervezeti rendszer nincs, ami van, az fikció. A faszizmus a következményeiben káros, és üldözendő. A rendszer mellett a katonai kiadások emelkednek. Olaszország dicsőíti a háborút és gyalázatos nemzetiségi politikát folytat. A faszizmus diktátora (Mussolini) nem következetes, mert 1919-ben még az állam és egyház elválasztását, az egyházi és püspöki jövedelem befoglalását követeli, 1929-ben pedig a pápával kötött békét.

Teleki Géza szerkesztő referátumában kifejtette, hogy a diktatúrák nagy hibája, hogy a diktátorok energiájuk legnagyobb részét hatalmunk megtartására kénytelenek fordítani. Ma a diktatúrák felé való törekvés a tendencia. Európa lakosságának 44%-át diktatúrák kormányozzák.

Antonio Widmár - állítólag a budapesti olasz követség sajtóosztályának a főnöke - önjelöltként felszólalva megvédte vezére becsületét. Cáfolta a vádakát, és hangoztatta, hogy a faszizmus olasz fenomén, amely nem kíván utánpótlást: Bármennyire „lehúzták” is a liberális demokrata lapok a faszizmust, az megbukni nem fog, mert az olaszok idegei jók. A faszizmus által a béke nincs veszélyeztetve.

Pichler Gyula, a statisztikai hivatal nyugalmazott igazgatója szintén kritizálta az ideológiát. Véleménye szerint a faszizmus a demokratikus formák félredobásából áll. A demokrácia nem egyéb, mint a majoritás akaratának érvényesítése, ami viszont a minoritás elnyomását jelenti. Ezen elv továbbépítése a faszizmus, amely szerint, ha tűrhető a majoritás diktatúrája, akkor

⁵ OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/2.

⁶ OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/3.

tűrhető egy ember diktatúrája is. Egy másik vélemény alapján a fasizmus csak úgy jöhetett létre, hogy az erős, egységes nemzeti érzés azon keresztül tört magának utat. Ebből magyarázható az is, hogy ma a különböző népek államformája mindinkább erre tendál. A szabadság és a rend együvé tartozó fogalmak. E kettőt valósította meg a fasizmus. Ez a fasizmus pedig Mussolini személyéhez van kötve.”⁷

Még 1929. februárjában készített egy érdekes jelentést dr. Buócz Béla szegedi rendőr-főtanácsos. A Magyar Fasiszta Párt szegedi szervezetének működését betiltotta, és a pártot szervező Liphay Árpád nyugalmazott címzetes határrendőr főfelügyelőt rendőri felügyelet alá helyezte, hogy ezzel a vidéki propagandát is lehetetlenné tegye. Sikertelen megszerveznie a párt budapesti központjának „Ügyrendjét”, s az abban foglaltak megerősítették azon megállapítását, hogy túlságosan előtérbe kerültek az anyagi érdekek, mert az országos elnökön, a „vezéren” kívül, az összes tisztviselők havi tiszteletdíjban részesültek volna.⁸ Orosházára 1929. október 18-án ért el a mozgalom. Ekkor jelent meg Hamza György a főszolgabírónál, előadta, hogy ő az MFP megbízottja, pártszervezésre és tagok gyűjtésére van megbízatása, és kérte, hogy megbízólevelét a hatóság láttamozza. A főszolgabíró bevonta megbízólevelét és kinyomozta, hogy Hamza „megbízhatatlan, munkakerülő egyén.”⁹

A Magyar Fasiszta Párt vezérkara, dr. báró Diószegyi Dezső országos elnök és Stidenits Géza szindikátus és ügyvezető elnök 1930. január 9-én felhívást intézett a tatabányai rendőrtanácsosnak. Ebben bejelentették, hogy a párt vidéken, és különösen munkáslakta helyeken szervezkedést megkezdte, valamint a párt működéséről tudomása van az országos szerveknek, akik működésüket helyeslik.¹⁰ Tatabánya területén Deák Dénes napszámost bízták meg a párt megszervezésével. A székesfehérvári főkapitány Belügyminisztériumhoz intézett jelentéséből kitűnik, hogy ez az alakulat nem azonos az 10789/VII. Res. 1928. számú rendeletben megemlített, és Bartha Albert volt hadügyminiszter elnöksége, valamint Szentgyörgyi Ernő nyugalmazott miniszteri tanácsos ügyvezető elnöksége alatt álló Magyar Fasiszta Párttal. Működése számottevőnek és figyelemre méltónak nem mondható, valamint a tatabányai szervezkedés is sikertelen maradt.¹¹

Megállapítható, hogy a fasiszta és „fascista” (sic.) pártok működése 1931-re végképp elhalt,¹² és a harmincas években a nemzeti pártok szervezkedése vált jelentősebbé. Végül a fasiszta párt programjának felelevenítésével szeretnék rávilágítani a mozgalomnak utánzó jellegű, minden eredetiséget nélkülöző mivoltára:

„A program bevezetőjében a szerzők kifejtik, hogy eszméjük a leghatalmasabb világnézet, melynek dogmái nincsenek, és csakis a helyi sajátosságok figyelembevételével alkalmazható. A MFP is csak a magyarságnak megfelelőt veszi át, és céljait törvényes és alkotmányos eszközökkel akarják megvalósítani. Céljuk a magyar államot a magyar nemzet életerejének megfelelő nagysághoz, hatalomhoz juttatni, valamint egyaránt kedvezni akarnak a tőkének és a proletariátusnak is. Deklarálják, hogy az MFP kevesebb programmal és több tettel akarja életrevalóságát bizonyítani. A program politikai része szerint Magyarország alkotmányos

⁷ OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/4.

⁸ OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/5.

⁹ OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/6.

¹⁰ OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/7.

¹¹ OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/8.

¹² OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/9.

királyság, és a legfőbb hatalmat a Szent-korona elmélet alapján a király és nemzet együttesen gyakorolják. A királykérdés személyi oldala nem aktuális. A párt az erős állam híve, és az általános védkötelezettség elvét hirdeti. A pénzügyi és gazdasági rész igazságos, arányos, illetve progresszív adózási rendszert képzel el. A nemzet pénze nemzeti célokat szolgál. Állami támogatásnak csak ott van helye, ahol a közérdekű magánvállalkozás máshonnan támogatást nem remélhet. Támogatja még a külkereskedelmi mérleg javítását, a szövetkezeti gazdálkodás megteremtését, és a munkanélküliség csökkentését. A szociális rész szerint a társadalmi egység, a nemzeti front a megoldás a középosztály talpra állítására.

Itt tér ki a program az ún. Dopolavoro („munka után”) intézményére, amely a munkás életnívójának emelését hivatott szolgálni. Ez a szervezet munkával nem kapcsolatos népművelési, népjóléti jellegű, és a „munkás” életének megszervezésében - például: ellátás, szórakozás, anya és csecsemő védelme stb. - segít. A „Dopolavoro” intézménye győzi meg a munkásságot, hogy a fasizmus a boldogulás és a boldogság útja. A fasizmus szolgálatában áll: a politikai párt, a szindikátusok és korporációk, a sportszövetség és a „Dopolavoro.” A szindikátusokról kifejtik, hogy a nemzeti alapon megszervezett munkásokat szakmánként szindikátusokba kell tömöríteni, ugyanúgy a munkaadókat külön. A szakmai szindikátusok maguk tárgyalnak meg minden kérdést a munkával kapcsolatosan, és ha nem tud a két szakmai szindikátus megállapodni valami kérdésben, a vitát a korporációhoz terjesztik fel, mely az összes munkaadó és munkás szindikátus 2-2 kiküldöttjéből áll, és amelynek elnöke az MFP vezére. Munkás kizárás és sztrájk tilos. A szindikátusok és a sportszövetségek az alapszabályok alapján önállóan működnek. Ezt a programot, mely Mussolini mozgalmának az elveit vette át, 1929. március 20-án fogadta el a Diószeghy-féle Magyar Fasiszta Párt.¹³

¹³ OL BM VII. Res. K 149-1931-7-3072/10.

II. A „Kékinges Mozgalom” betiltása.¹⁴

A magyar politikai életben a húszas évek végén, harmincas évek elején megjelentek és szervezkedni kezdtek a különféle nemzeti, ill. nemzeti szocialista, fasiszta pártok. A M. Kir. Belügyminisztérium korabeli rendőr, ill. csendőrjelentéseit vizsgálva számos csoportosulás szervezkedése nyomon követhető.

Az egyik legkülönösebb kezdeményezés, a Magyar Nemzeti Párt megalakítása, működése, Budaváry László nevéhez fűződik, aki olasz mintára egyenruhát is rendszeresített a tagság körében, innen a „kékingesek” elnevezés. A kékingesek vezetői főleg Prónay Pál korában felosztatott Fasiszta Pártjának tagjaiból rekrutálódtak, de Prónay nélkül: Budaváry László, Héjjas Iván, dr. Bencsik Zoltán, Dercsy Gyula, Báthory Miklós (Kettős Kereszt Vérszövetség volt elnöke). A tagság zömmel a „szegediek” táborából, a volt különítményesek közül került ki. Programjukban a revízió, a kommunista ellenség állt első helyen, de szerepeltek benne szociális követelések is, általánosságban minden pontnál túlhangsúlyozva a nemzeti alapot.¹⁵ A szervezkedést nem sokáig tűrte a hatalom. 1931. december 5-én a Heves megyei főispán utasítást kért a párttal kapcsolatos teendőkről a Magyar Királyi Belügyminisztérium Közbiztonsági Osztályától.¹⁶

„Csatoltan bemutatom a Budaváry László vezetése alatt álló Magyar Nemzeti Párt meghívóját a „kék ingesek” egri táborának e hó 8-án megtartott házszentelő és székház avató ünnepségére. Az ünnepséget úgy tekintetem, mint egy politikai népgyűlést, s annak megtartását a rendőrkapitányság útján nem engedélyeztem. Miután azonban a „kék ingesek” most már itt Egerben maguknak házat is szereztek, és a toborzás Budaváry László bukott képviselő kerületében állandóan folyik, tisztázandónak vélem, különösen a most leplezett puccskísérletekre való figyelemmel azon körülményt, vajon tűrhető-e működésük egyáltalában. Idáig abba a feltevésbe lehattunk, hogy az egész szervezkedés az MNP számára gyűjt politikai híveket, és e mozgalom mögött mind itt Egerben, úgy máshol is egyes politikai akarnokok egyéni törekvései vannak csupán. Most azonban az a véleményem, nem tűrhető tovább, hogy ez a nemzet hitelét kifelé erősen rontó mozgalom folytatódjék. Itteni tapasztalataim után megállapíthatom, hogy a „kék ingesek” felfogása nemzeti tekintetből bár nem kifogásolható, a társadalmi béke és berendeződés teljes felforgatására irányul, és valami ős magyar szervezet feltámasztásával úgy a közigazgatás, mint az állami élet terén homályos célokkal akar új, és más intézményeket létesíteni. Felfogásom szerint a mozgalomnak ilyen irányban való terelődése túlmegy egy politikai párt működésének hatáskörén, s feltétlenül az egyesülési korlátozások rendelkezésének volna alávetendő. Tervem volna tehát a „kék ingesek” csoportját, társaságát, mint alapszabállyal nem bíró egyesületet felosztatni, s további szervezkedésekkel szemben erős kézzel eljárni. E tekintetben szükséges volna ismernem a Belügyminisztérium felfogását és irányítását az egész országban követendő egyöntetű eljárás szempontjából.”

¹⁴ A fejezet nyomtatásban már megjelent. Udvarvölgyi Zsolt: Adalék a magyar szélsőjobb korai történetéhez. A „Kékinges Mozgalom” betiltása. In: Hodossy Gyula (összeáll.): Vámbéry Antológia 2003. Dunaszerdahely. Lilium Aurum, 2003. pp. 146-153.

¹⁵ Márkus László: A Károlyi Gyula-kormány kül- és belpolitikája. Budapest. Akadémiai, 1968. p. 183.

¹⁶ OL BM VII. Res. K 149 1932-7-5678.

A „kék ingesek” Heves megyei szervezkedésével kapcsolatban az illetékes hatóságok 1932. január 14-én már magához Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszterhez fordultak:¹⁷ „A miskolci 7. vegyesdandár parancsnokság jelentése szerint, területén Budaváry László volt nemzetgyűlési képviselő vezetésével „kék ingesek” név alatt egy szabadcsapat jelleggel bíró szervezet működik, mely csapat nemzetségekbe van beszervezve, és tagjai Budaváry aláírással, igazolvánnyal vannak ellátva. A „kék ingesek” külszín szerint politikai pártalakulás. Programjai között főleg figyelmet érdemel a „*Harc az elnyomó zsarnokok ellen.*” Megállapítást nyert továbbá, hogy egy törzs alakul Füzesabony székhellyel. Ebbe a törzsbe vannak összefoglalva Füzesabony, Besenyőtelek, Kömlő, Tiszanána és Sarud községekből származó jelentkezők. Ennek a törzsnek a létszáma - állítólag - 47 fő. A tagok egy része idősebb, háborút járt, és - mindebben szereplő - emberekből, és egészen fiatal, 17 évnél idősebb egyénekből sorozódik. Miután e felette aggályosnak látszó, és katonai jelleggel bíró szervezkedésről. Heves vármegye főispánja értesülésem szerint ismételtlen jelentést tett, kérem Nagyméltóságodat, hogy az esetleg tett intézkedésről tájékoztassák.”

Nemcsak Heves megyében és Budapesten ütötte fel fejét a mozgalom. Százhalombattán is engedély nélkül tartottak gyűlést, amelyről így szól a csendőrijelentés:¹⁸ „Az érdi őrs jelentése szerint Százhalombatta község előljárósága április 4-én reggel arról értesítette az őrsöt, hogy Százhalombatta község Szaller-féle kocsmájában egy ismeretlen párt, ismeretlen embere engedély nélküli gyűlést akar tartani. A járőr azonnal kiment a helyszínre, a gyűlés akkor már lezajlott, és az idegenek elutaztak Budapest felé. A járőr nyomozása a következőket állapította meg. A gyűlést dr. Budaváry László budapesti lakos, volt nemzetgyűlési képviselő a „kék ingesek” (Magyar Nemzeti Párt) országos vezére tartotta folyó hó 4-én 8-10 óráig. Társágában volt dr. Bencsik Zoltán budapesti lakos, ügyvéd. Budaváry a munkanélküliségről, a munkabérek felemeléséről és a munkások pártoskodásáról beszélt. Bencsik csupán annyit mondott a jelenlevőknek, hogy ha ügye-bajos dolguk vagy kérésük lesz, forduljanak hozzá, ő díjtalanul fogja elintézni. Az őrs egy db. kitöltetlen belépési nyilatkozatot, és egy db. Szokolai János nevére kiállított tagsági igazolványt lefoglalt, és ezeket beszolgáltatta az adonyi főszolgabírónak. A pártnak - a tanúk elmondása szerint - 52 tagja van. Végül a jelentés sürgeti, hogy „amennyiben a csendőrséget illetőleg valamely intézkedéstétel szükséges, idevonatkozó szíves válaszát kérem.”

Ez a bizonyos „szíves válasz”, vagyis a betiltás nem késett sokáig. ***A Belügyminisztérium 109932/VII-es rendeletében intézkedett a Nemzeti Pártban működő „kék ingesek” szervezeteinek betiltásáról 1932. április 27-én.***¹⁹

„A magyar királyi rendőrség budapesti és vidéki főkapitányának, valamennyi alispánnak és csendőrkerületi parancsnokságnak íródott közrendelet szerint a Budaváry-féle MNP kebelében „kék inges” nevű szervezet működik. Ez különösen vidéken folytatja tagjai gyűjtését és beszervezését, amelyből nyilvánvaló, hogy a „kék ingesek” szervezete alapszabályok nélkül működő egyesületi jellegű alakulat, amelynek tagjai egységes formaruhadarabokat viselnek, ami pedig csakis kormányhatóságilag láttamozott alapszabályok alapján működő egyesületeknek van megengedve. Felhívja ezért a címzetteket, hogy az 1922 XI tv. 7. § értelmében a „kék ingesek” szervezetének mindennemű működését haladéktalanul tiltsák be, tagjai ellen, ha folytatják működésüket: büntetőeljárást indítsanak. Valamint az MNP működését a

¹⁷ OL BM VII. Res. K149 1932-7-5678.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

legszigorúbban ellenőrizték, és ha a béke vagy állami berendezkedés ellen irányuló cselekedet gyanúja merülne fel, azt azonnal jelentsék!”

A betiltás folytán a párt nehéz helyzetbe került, és az elnök közvetlenül Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszterhez fordult orvoslást kérve problémáikra. A levelet, melyről kitűnik a kor politikai frazeológiája, az egyéni érvelési stílus miatt is érdemes felidézni: „1923. június 1-jén - az újra elhatalmasodni kezdő nemzetközi Szociáldemokrata Párt nemzetbomlasztó agitációjának ellensúlyozása, továbbá a nemzeti érzésnek a nép lelkében való elmélyítése céljából - megalakult a Magyar Nemzeti Párt, amely azóta ezen a téren nagyon szép sikereket ért el. Az MNP 1927. december 18-án országos nagygyűlést tartott Budapesten, mely alkalomból kifolyólag üdvözlést küldött a Kormányzó Úr Öfőméltóságának, a minisztereknek, a politikai államtitkároknak, az egyházak püspökeinek, a vármegyék fő- és alispánjainak. A felsoroltak mindegyike meleghangú levélben köszönte meg az üdvözlést, legtöbbször pedig azt is közölte a párt vezetésével, hogy a programjában megnyilvánuló hazafias célkitűzéseinek elérésében a legmesszebbmenőleg fogja támogatni a pártot. Mindezt csak azért bocsátottam előre, hogy Nagyméltóságod előtt ezzel is jobban rávilágítsak arra a méltatlan bánásmódra, amely a Magyar Nemzeti Pártot Eger városában ért. Dr. Kaáli Nagy Marcell rendőrfőtanácsos, az egri kapitányság vezetője folyó hó 17-én maga elé citálta Nagy Lajost az egri pártszervezet vezetőjét, és a következőt mondta Neki:

„A belügyminiszter rendeletet küldött Nekem, mely szerint az MNP neve alatt meghúzódó „kék inges” egyesületek, mint be nem jelentett és alapszabállyal nem bíró egyesületek feloszlatandók.” A rendeletet nem volt hajlandó megmutatni és ezt írásban sem közölte a pártvezetőséggel, miért is annak létezését szinte kénytelenek vagyunk kétségbe vonni. De ha volna ilyen rendelet, akkor az csak Nagyméltóságod tudatos félrevezetéséből származhatott. Az egésznek a rugója az az elvakult politikai gyűlölet, amely az MNP-ot Heves vármegye bizonyos körei részéről állandóan kíséri, akik minden alkalmat megragadnak, hogy pártunk működését lehetetlenné tegyék. Aki Excellenciának azt jelentette, hogy az MNP alatt „kék inges” egyesületek húzódnak meg, az a leggonoszabb indulattal, tudva, valótlan állítást, hogy Nagyméltóságod jóhiszemű intézkedésével juttassa pártunkat a legkellemetlenebb helyzetbe. Az MNP 9 év óta működő keresztény és nemzeti alapon álló politikai párt, és nem egyesület, és kebelében semmiféle egyesületek nem működnek, illetve nem húzódnak meg. A „kék inges” elnevezés onnan származik, hogy a pártnak 1930. október havi budapesti nagygyűlésén felmerült az a gondolat, hogy a párt tagjai egymás könnyebb megismerése céljából kék inget viseljenek, amire főként azért volt szükség, mert abban az időben a szociáldemokraták főfészekében, a budapesti nagy gyártelepeken szerveztük nemzeti alapon a munkásságot, ezeket hódítva el a vörös tábortól. Itt az után nem egyszer megesett az, hogy ázsán provokátorok (sic.) kerültek sorainkba, befurakodtak gyűléseinkbe, hogy ott zavart keltsenek. Ezt akartuk tehát ezzel az óvatossági rendszabállyal megelőzni. A mi kékingünk nem egyenruha, hiszen a kabát, illetve a mellény alatt viseljük, és csak annyi látszik belőle, amennyit ezen ruhadarabok kivágása láttatni enged. Innen származik a „kék inges” elnevezés. A pártszervezet a könnyebb adminisztrálás szempontjából 25-ös un. törzsekre van osztva. Minden 10 törzs egy nemzetséget alkot. Mint méltóztatik látni, itt semmiféle „egyesületről” szó sem lehet. Ilyet csak a rosszakarat találhatott ki.

Most már az a helyzet, hogy a párthíveinket úton-útfélen megállítják, és megfenyegetik, amiből a legnagyobb kellemetlenségek fognak származni, anélkül, hogy pártunk erre rászolgált volna. Becsületes, hazafias működésünkért nem gáncsot, hanem inkább a vezető körök megértő támogatását érdemelné meg. Hiszen Heves vármegyében azért nem tudnak kifejlődni a szociáldemokraták, mert a mi pártunk ezt sikeres ellenagitációval évek óta megghiúsítja. Örövendeni kellene, mint ahogy minden igaz lelkű, tisztességes magyar ember

örül is, hogy a szociáldemokraták járszallagjáról (sic.) elvont, szegény munkásemberek visszatérnek a nemzeti zászló alá. Azok, akik pártunk működése elé akadályokat gördítenek, a legsúlyosabban vétkeznek a nemzeti gondolat ellen. Teljes meggyőződésem Nagyméltóságod hazafiassága, és jóhiszeműsége iránt, tisztelettel kérem, kegyeskedjék a fenti, tévedésen alapuló rendeletét visszavonni, és utasítani az egri rendőrséget, és a Heves vármegyei csendőrséget, hogy az MNP törvényszerinti működését ne akadályozzák. Az ország különböző részein, de különösen Budapest minden kerületében az elmúlt évek során tömegesen rendeztünk nagygyűléseket. Gyűléseink lefolyása méltóságteljes, tagjaink magatartása példászerű volt.”

A kérelem nem talált meghallgatást és a betiltó körrendeletet nyomban foganatosították az illetékes hatóságok. Így írt erről az egri rendőrfőkapitány 1932. július 6-án:²⁰ „A kékingesek helyi szervezetének ellenőrzése alkalmából a pártszékház feliratáról a „kék ingesek” szót elfedő lapot június 29-ről 30-ra ismeretlen tettesek eltávolították. A detektív-csoportvezető az iránti felszólításának, hogy a táblát távolítsák el, vagy a „kék ingesek” szót festessék át, a vezetőség tagjai nem tettek eleget. Fülöp József egri lakos a „kék ingesek” titkára a tábla eltávolítását megtagadta, mire az eljáró tisztviselő a táblát levétette, és a kapitánysághoz beszállította. A szervezet betiltott működését folytatni szándékozik, Nagy Lajos elnök és Fülöp József titkár ellen az 1922 XI. tv. 7§ és következő §-ok ütköző vétségek miatt a nyomozást bevezettem. Később pedig azt jelentette, hogy a „helyi szervezet, mint politikai párt működését továbbra is folytatja. A működést a legszigorúbban ellenőrizteti, és amennyiben a legcsekélyebb adat merülne fel abban a tekintetben, hogy a szervezet az állam vagy társadalom rendje szempontjából aggályos működést fejtene ki, erről jelentését haladéktalanul meg fogja tenni.”

A Magyar Nemzeti Párt - Budaváry minden igyekezete ellenére - marginális szerepet játszott a magyar belpolitikában, és a mozgalom betiltása után, harmincas évek közepére teljesen eljelentéktelenedett, átadva helyét az első nyilas pártoknak, Böszörmény Zoltán kaszáskereszteseinek, majd 1935-től a Szálasi-féle Nemzet Akaratának Pártjának. A Keresztes-Fischer Ferenc által irányított Belügyminisztérium pedig továbbra is rendszeresen fellépett a szélsőjobboldali eszméket terjesztő nyilas és nemzeti szocialista csoportok ellen.

²⁰ Ibid.

III. Meskó Zoltán, az első magyar nemzeti szocialista

Meskó Zoltán politikai pályája 1932-ig

Meskó Zoltán 1883-ban született Baján. A morvafehértemplomi katonai főreáliskola után a bécsi katonai akadémiát végezte el, a tényleges katonai szolgálattól azonban csakhamar megvált, s bekapcsolódott a mezőgazdasági érdekképviseltek szervezési munkálataiba. A Gazdák Biztosító Szövetkezetének vezértitkár-osztályfőnöke lett. A I. világháború alatt harctéri szolgálatot teljesített az olasz fronton, több kitüntetést szerzett. 1917 tavaszán a keceli kerület függetlenségi programmal egyhangúlag megválasztotta. A függetlenségi párt feloszlása után Bizony Ákossal tartott. 1918-ban egy ideig szülővárosának, Bajának főispánja volt. Amikor a város idegen megszállás alá került, a szerbek fogságba vetették. Kiszabadulva Szegedre ment, részt vett a nemzeti hadsereg szervezési munkálataiban. A Friedrich-kormányban előbb kisközgazdász, majd földművelésügyi államtitkár volt. 1920-ban a Belügyminisztérium politikai államtitkára lett, állásából 1921-ben a Teleki-kormány újjáalakításakor vált meg. 1920-ban nagy tevékenységet fejtett ki a kisközpárt megszervezésében. Egyik alapítója az Országos Földműves Szövetségnek. Az első nemzetgyűlésben a kiskörösi kerületet képviselte kisközpárti programmal. Az elsők között volt, akik a háborús vagyonok megadóztatását kívánták. Majd főleg a párt szervezési és agitációs munkájában vett tevékenyen részt. Nagyatádi Szabó István kisközpártjának ügyvezető elnöke volt. A második nemzetgyűlésben az Egységspárt programjával képviselte régi kerületét, a földadó emelése miatt azonban kilépett a pártból, s ellenzékbe ment. A frankhamisítási ügy miatt újból csatlakozott a kormánypárthoz. Az első országgyűlésben is a kiskörösi kerületet képviselte, s jelentős felszólalásai hangzottak el főként agrárkérdésekben. Az álláshalmozások és a mamutjövedelmek ellen irányuló mozgalom egyik kezdeményezője volt. Ő szervezte meg az Országos Gazda Frontot, s ő hozta létre az Országos Gazda Otthont, amelynek ügyvezető elnöke lett, s amely a földműves társadalom szervezeteit, a gazdaköröket tömörítette magába. Egyike volt azoknak, akik a mezőgazdasági munkásságnál is kívánták a betegség és rokkantság esetére szóló kötelező biztosítás bevezetését. 1929-ben Pesti Újság címen agrár hetilapot indított. A névmagyarosítás érdekében indított mozgalom is az ő nevéhez fűződött. Többször szólalt fel ebben a kérdésben. Ő alapította dr. Lengyel Zoltánnal a Névmagyarosító Társaságot. Az 1931-es országgyűlésben is régi kerületét képviselte, s tagja lett a földművelésügyi és mentelmi bizottságnak.²¹

Meskó aktív tevékenységet fejtett ki a T. Ház falai között. Felszólalásait tanulmányozva megállapítható, hogy szinte minden jelentősebb kérdéshez hozzászólt, azonban hírhedtté - senkit sem kímélő - közbeszólásai tették. Ezek a közbeszólások a húszas években még inkább humoros - nem ritkán csípős - megjegyzések voltak, amelyek osztatlan derűt keltettek. Az ilyen eseteket leköszölte a Pesti Hírlap is, és azok Vidám Históriák címen könyv alakban is megjelentek.²² 1931-től kezdődően a közbeszólások antiszemita, élesen baloldallelles kirohanásokká váltak, nemritkán a személyeskedésig, sőt a tettlegességig fajultak. Szónoklataiban, interpellációiban is radikalizálódott, és a magyar nyilasmozgalom egyik legszélsőségebb előfutáraként lépett fel.

²¹ Parlamenti Almanach Budapest. MTI RT., 1931. 216. oldal

²² Meskó Zoltán vidám történetei. Elmondja a Tisztelt Ház folyosóján. Összegejtötte: Vidor Gyula. Budapest. Légrády, 1925.

1932

1932. február 12-én így határozta meg politikai elveit: „Én agrárius vagyok, a népies, keresztény, agrár irányzatnak a képviselője.”²³ Majd „gazdasági diktátort” követelt, és szerinte „módot kell adni arra, hogy tisztességes szegény emberek is bekerülhessenek ebbe a Képviselőháza.”²⁴ Később kilépett a kormánypartból, melyet így indokolt: „A pártból kiléptem, hogy teljes cselekvési szabadságomat visszanyerjem”, de rögtön arra is rámutatott, hogy „kilépni a kormánypartból és mindjárt az ellenzéki baloldaliakhoz szaladni nem felel meg az ízlésemnek.”²⁵

Kedvelt fogása volt a költségvetési vitákhoz hozzászólni, ilyenkor ugyanis kötöttségektől mentesebben fejthetett ki nemzetiszocialista propagandát. 1932. május 9-én - immár pártonkívüliként - elfogadta a költségvetést, de ugyanakkor szóvá tette, hogy az országban „földalatti, kommunista szervezkedés folyik”, s ez „a féktelen izgatás elsősorban a magyar földműves-szegénység, a mezőgazdasági munkásság körében terjed”, valamint egy kommunista röplapot is felolvasott.²⁶ Majd beszédét így fejezte be: „Többet dolgozom a földműves népért, mint a képviselő úr az ipari munkásságért. Tizenhét év óta ideküldenek engem minden támogatás nélkül a földműves emberek. Harminckét éves fiatalemberként a saját erőmből kerültem be, s a magyar földműves néppel tizedannyit sem törődtek, mint az ipari munkássággal. Ez éppen egy magát kisgazdapártnak, agrárpártnak nevező uralom alatt történt.” Sürgette, hogy a „szegény földműves nép”, a cselédek tisztességes bért kaphassanak, majd radikális intézkedéseket követelt: „Tessék a munkát megbecsülni! A munkás méltó az ő bérére. Azt mondják, szocialista vagy, ha így beszélsz. Vállalom ezt, ha ez azt jelenti, hogy a népet szeretem, hogy a munkásságért küzdeni és dolgozni akarok, hogy ki akarom emelni a kínai kulit is megszégyenítő mai szomorú helyzetéből. Ha ez szocializmus, akkor büszkén vallom szocialistának magam...”²⁷

A költségvetési vita folytatódott, és Meskó sorra hozakodott elő demagóg és bárgyú javaslataival: „Diktatúrára van szükség, az élet diktatúrájára. Nem vagyok demagóg, de azt hiszem nem vétkezem a magyar becsület ellen, ha azt mondom, annak a jólétben élő francia és angol tőkésnek, hogy várjatok, az adósságomat nem tudom másképpen fizetni, csak ha a saját gyermekem szájából vonom el a falatot.”²⁸

A T. Ház nem hagyta szó nélkül Meskó gondolatait, többen, főként szociáldemokrata oldalról élesen támadták „Hitler Zoltánt.”²⁹ Az ilyen és az ehhez hasonló gúnynevek azonban nem tántorították el Meskót, hogy tovább gyalázkodjon a parlament falai között:

²³ Az 1932. február 12-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 4. kötet 226. oldal

²⁴ Az 1932. február 26-i és április 13-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 5. kötet 50. és 312. oldal

²⁵ Az 1932. április 20-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 6. kötet 9-10. oldal

²⁶ Az 1932. május 19-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 8. kötet 105. oldal

²⁷ Az 1932. május 24-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 8. kötet 224-226. oldal

²⁸ Az 1932. június 3-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 9. kötet 124. oldal

²⁹ Az 1932. június 6-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 9. kötet 235. oldal

„Én nem vagyok ügyvédellenes, azonban igenis tartozom az igazságnak azzal, hogy itt leszögezem, hogy erős ügyvédellenes, fiskálisellenes hangulatban van az egész ország. Ezek vérszopók, brigantik!” Magáról viszont így nyilatkozott: „Igen, mozgalmi ember vagyok. Ez a hang a magyarság, a szenvedő magyarok hangja ebben az országban.”³⁰

Itt kell megemlíteni - kitekintve a parlamenti szócsatákból - a magyar nemzeti szocialista mozgalom országos megalakulását, és kezdeti fejlődésének fő szakaszait. A mozgalom tehát 1931 decembere után, 1932 elején és nyarán kezdett megélni. De működésük ekkor még jelentéktelen volt. A mozgalom vezetőinek energiáját lekötötték a belső ellentétek, a pozícióharcok. Ebben az időben Böszörmény Zoltán és Meskó versengtek a vezérségért. 1932 nyaráig Böszörmény még Meskóval közösen szervezte a magyarországi náci mozgalmat. Ez a szövetség azonban csak ideig-óráig állt fenn. A vezéri ambíciókkal és rendkívül nagyfokú közszereplési vágygal rendelkező két személy sokáig nem lehetett meg egy pártban, hisz egyik sem tűrte a másik árnyékát, mindegyik kizárólagos vezéri szerepre vágyott. Meskó arra gondolt, hogy ismertebb közéleti szereplésénél fogva a Böszörmény vezette nemzeti szocialista pártnak hamarosan ő lesz a vezére. E számítás alapján lépett be a pártba.³¹ 1932 tavaszán megindultak a belépést előkészítő tárgyalások. A Belügyminisztérium 1932. május 28-án jelentette, hogy Meskó és Böszörmény között a tárgyalások eredménnyel zárultak. Meskó belépett a Kaszásokeresztes Pártba, s úgy tervezték, hogy a költségvetési vita után Meskó a parlamentben ismerteti a párt kiáltványát. A két vezér együttműködése azonban csak tiszavirág-életű lehetett. Bár közülük Böszörmény volt a kisebb politikai akarnok, de a pártban előnyösebb volt a helyzete. A nemzeti szocialista pártot ő szervezte meg, így pozíciói a párton belül erősebbek voltak, s ebben az időben Hitlerrel is csak neki volt kapcsolata. A két náci vezérjelölt együttműködése azonban más vonatkozásban sem lehetett tartós, kettőjük felfogása között lényeges eltérések voltak. A kaszásokeresztesek a német példát követve, a Hitlertől eltanult szociális frazeológiát használták, míg Meskó Böszörménnyel szemben a nemzeti-szocializmus mérsékelt szárnyát képviselte.³² A szakítás így elkerülhetetlenné vált, és Meskó új pártot alakított Nemzeti Szocialista Földműves és Munkáspárt néven. A vezér - pártja alakulása idején - parlamenti felszólalása előtt audiencián volt a kormányzónál, ahol beszédét bemutatta, és vele megbeszélte: „Azt a programot fogja előadni, melynek lényegét a kormányzó úrral közölte, és felszólalása elején hűségnyilatkozatot tesz az új alakulás nevében a kormányzó úr felé.”³³

Ezen előzmények után hangzott el 1932. június 16-án Meskó Zoltán napirend előtti felszólalása az országban tapasztalható nemzetközi irányú izgatások tárgyában. Felszólalását rendkívül teátrális külsőségek között tartotta meg. Náci egyenruhában jelent meg az ülésen, s hitlerista köszöntéssel üdvözölte a parlamentet. Beszéde végén feltűzte mellére a horogkeresztes jelvényt. Felszólalása bevezetőjében hangsúlyozta, hogy „önmagára ismert az olasz, török, német. Bármennyire is figyelte aggódó együttérzéssel a magyar nemzeti társadalom a külföldi testvérm nemzetek bátor öntudatra-ébredésének nehéz küzdelmeit, Mussolini, Kemal, Hitler új országának megalapítását, bármily csodálattal adózunk is Európa új nemzeti államférfiainak, bármennyire is áthat bennünket példájuk követésének történelmi szükségszerűsége: meg kellett értenünk, hogy a magunk földjén, a magunk fajtestvérei között, a sajátos magyar

³⁰ Az 1932. június 8-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 9. kötet 319-320. oldal

³¹ Szakács Kálmán: Kaszásokeresztesek. Budapest. Kossuth, 1963. 52-53. oldal

³² Szakács Kálmán: i.m. 53-56. oldal

³³ OL BM VII. Res. K 149 1933-7-6292.

klíma levegőjében csak szintisza magyar mozgalom törhet diadalra. Célkitűzéseink, vágyaink, útjaink, eszközeink nem lehetnek semmiféle részletükben sem mások, mint magyarok. Magyar nacionalistáknak valljuk magunkat.”

Felkérte képviselőtársait, hogy „kísérjék jóindulattal és megértéssel ezt az új mozgalmat itt a Duna medencéjében.” Végül tiszteletét fejezte ki a kormányzó felé, „kinek példaadó fajszeretete, valamennyiünkért aggódó lelke egy a magyarság lelkével.”³⁴

Végül felolvasta pártja programját.³⁵ A programot végigtekintve kitűnik, hogy a pártot a „nemzeti élni akarás” hozta léte, s pozitív kereszténység alapján áll. Követeli a határrevíziót, az általános egyenlő titkos választójogot, hogy új magyar állampolgárságot a jövőben csak nemzettag kaphasson, nemzettag pedig csak turáni vagy árja származású egyén lehet. A „turáni” az „ősi magyar” származásúakat, az „árja” pedig a „német bevándorlókat” kívánta együtt láttatni. Böszörményék felfogásával szemben tehát Meskó már - a középosztályok vegyes származását szem előtt tartva - nem beszélt az idegenek ellen. Azaz Meskóék csak a zsidóságot kívánták kizárni a magyar társadalomból. Sürgette a program a „nem kívánatos elemek” kiutasítását, a háborús vagyonok kisajátítását, az üzérkedők, siberék, árdragítók, uzsorások elleni fellépést, az általános munkakötelezettséget, a munka- és fáradtság nélküli jövedelmek megszüntetését, valamennyi bánya- és nagyüzem racionalizálását, a hitelnyújtás államosítását, a kivitel ésszerűsítését, a mezőgazdasági kamatok leszállítását, az adók, főként a szociális adók reformját, a dolgozók egyházi terheinek és az alsópolgárság anyagi helyzetének méltányos rendezését, a hitbizomány megszüntetését. Ismerős, ha más korszakból és ideológiából kiindulva is, a következő kitétel: „A föld elsősorban azé, aki azt szereti és megműveli.” Követelte a középosztály szerves bekapcsolódását a dolgozó nemzeti társadalomba, az életképes kisipar és kiskereskedelem védelmét, az általános védkötelezettség újbóli törvénybeiktatását, a jogszabályok reformját, szociális intézkedések széles körét, végül szigorú törvényeket a nemzet egyetemes érdekei és ősi hagyományai ellen irányuló minden művészeti és irodalmi irány ellen. Elemezve a szónoklatot rögtön kitűnik annak féktelen demagógiája, dilettantizmusa, antikommunista, antiszemita, antikapitalista eszmeisége, revízió- és fajelmélet pártisága, végül a szociális és gazdasági problémák túlzott előtérbe helyezése. Ezek az elvek végig főszerepet játszottak Meskó Zoltán tevékenységében, s további felszólalásaiban is sűrűn utalt a programban megfogalmazott célkitűzésekre.

1932. október 1-jén megalakult Gömbös Gyula kormánya. A miniszterelnöki expozé hangsúlyozta, hogy az új kormányfő lemond az egykor fajvédő program megvalósításáról, majd a 95 pontból álló kormányprogramját, az un. Nemzeti Munkatervet ismertette. A programot a pártok vezérszónokai véleményezték, így Meskó is, aki szerint „ez a program sok tekintetben - és nem egy kardinális kérdésben is - megegyezik a mi saját programunkkal.” „Az a nagy társadalmi összefogás a mi programunknak teljesen megfelel, s az összefogásnak a mai gazdasági világrend a legnagyobb akadálya. Egy új világot várunk mi nemzeti szocialisták, nemcsak ebben az országban, hanem világszerte.” Meskó felszólalásában a munkanélküli segély eltörlését javasolta, inkább „mindenkinek munkáról kell gondoskodni” - vélte.

Gömbösről így nyilatkozott: „Az egyik liberális lap azt mondja, hogy szeretné megtudni, vajon melyik Gömbös Gyula ül a miniszterelnöki székben, a régi-e, avagy az új. A régi szerintük lelkes, kiforratlan, tapasztalatlan, vagy az új, a megállapodott, a bölcs, a tapintatos,

³⁴ Az 1932. június 16-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 10. kötet 32. oldal

³⁵ A Nemzeti Szocialista Magyar Földműves és Munkáspárt programja. in.: Gergely-Glatz-Pölöskei (szerk.): Magyarországi pártprogramok 1919-1944. Budapest. Kossuth, 1991. 314-318. oldal

az előrelátó, revideáló és megbocsátó. Én mind a magam, mind a vezetésem alatt álló nemzeti szocialista mozgalomban résztvevő lelkes ezrek nevében kijelenthetem, hogy mi csak a régi Gömbös Gyulát ismerjük. Mivel az élet a diktátor, legyen az élet a miniszterelnöke.” Végül szociáldemokrata-ellenes és antiszemita nézeteit hangoztatta: „Mert igenis a nemzetköziség, az internacionalizmus a legnagyobb humbug, a legnagyobb csalás a világon”, ill. „ott, ahol könnyen lehet pénzt szerezni, ahol a kávéházban egy nap alatt meg lehet szerezni egy évre valót, nem az én fajtámhoz, nem az én felekezetemhez tartozók csinálnak üzleteket, azoknak meg kell fogniuk az eke szarvát. Ez nem azt jelenti, hogy egyik-másik tisztességes zsidó utat vagy tisztességes zsidó polgártársat ne becsüljem, hanem azt jelenti, hogy igenis mi nem antiszemitizmust csinálunk, hanem a magyar faj védelmére szólalunk fel.”³⁶

Meskó 1931-től kezdődően antiszemitizmusa miatt állandó szócsatákat folytatott elsősorban szociáldemokrata képviselőtársaival. A társalgások meglehetősen útszéli, alpári stílusban folytak. Meskó 1932. július 31-én „*Magyar Horogkereszt*” címmel lapot alapított, amelyet 1932. október 22-től „*Nemzet Szava*” címmel napilappá formált át, mely az első igazán jelentős nemzetiszocialista sajtótermékké vált Magyarországon. Az újságot lapozgatva képet kaphatunk a korai nyilas frazeológia eszköztáráról, a mozgalom szervezkedéséről, a lokális fellépéseiről, a párt állásfoglalásairól. 1932. november 20-án a „Magyarország követeli területeit” című vezércikk szerint: „Elérkezett az idő a legerélyesebb beavatkozásra. Csak a legrövidebb idő alatt visszaszerzett falvakkal és városokkal lehet a gazdasági válságot megoldani. (...) Mérlegelve a nagynémet eseményeket Mussolini és Hitler támogatásával erősebb hangot kell megütnünk az utódállamokkal szemben. Magyarország előtt egy reális út áll: a legenergikusabb területi követeléseket támasztani. (...) A magyar miniszterelnök nyíltan a revíziós politika mellett foglalt állást. Hisszük, hogy fordulópontot jelent az ország életében!”³⁷ A lapban a pártról a legváltozatosabb hírek szerepeltek, így megtudhattuk, hogy a Nemzeti Szocialista Földműves és Munkáspárt Szegeden téli melegedőket állított fel, ahol a város nincstelenjei meghúzódhattak a hideg időjárás elől.³⁸

1932. november 22-én az újság főcímben tudósított arról, hogy „Hitler kezébe vette Németország sorsát.” A vezércikkben már „új német fáklyaként” szerepel, aki „meteorként fúrta magát az európai politika égboltjába - Hitler Adolf ma nemcsak egy vezér neve, de az új irány megjelölése is, ő keltette fel a világot. De a német óriás megmozdulásának dübörgése felkeltette a szomszéd kitagadott nemzeteket, és úgy látszik, felébreszti az ezeréves országot is.” Később kitér a cikk a hazai viszonyokra is: „Komoly formába mintázott magyar nemzeti szocializmus most ért el az első évfordulójához. Élénken látom még magam előtt a dr. Szüts Ivánokat, Mándi Gézákat, Dobos Árpádokat, Tali Andrásokat és a többieket, az új idők magyar szocialistáit Budapest periferiáin, amint tavaly a nyomorban sínylődő magyarok között esténként hirdetetni kezdték a szocialista életigazságokat. Ahogyan sürgették a magyar dolgozók számára az emberhez méltó megélhetés lehetőségeit és a közéleti fertő lecsapolását. (...) És látom, amint a kis hívő csoportokból lassan tábor lesz. Újpesten megalakul az első helyi csoport. Utána a többiek. Jön azután országos feltűnést keltve a parlamenti zászló bontása a pártnak, amelyre a külföld is felfigyelt. Meskó Zoltánnal az élen már vidékre is kiterjed a nemzeti szocialisták szervezkedése. A tábor azóta egyre növekszik. Növeszti a becsületesebb dolgozó magyar nép lelkében élő vágyakozást az új Magyarország után.” Végezetül megismerhetjük a „magyar nemzetiszocialisták bibliáját” is: „Amikor nem

³⁶ Az 1932. október 12-i ülésen, Képviselőházi Napló 1931-36. 11. kötet 98-100. oldal

³⁷ Nemzet Szava 1932. november 20. 1. oldal

³⁸ Nemzet Szava 1932. november 20. 3. oldal

lesznek az egyik oldalon mohó jövedelemhalmozások, nem lesz munkanélküli jólét, a másik oldalon pedig kenyértelenség, nyomor és tengernyi szenvedés. De lesz szabadság, kenyér, emberhez méltóbb élet, igazság, a munka becsülése és megalkuvás nélküli önzetlen hazaszeretet. Ez a magyar nemzetiszocialisták bibliája.”³⁹

A lap beszámolt a pártgyűlésekről is. 1932. november 28-án „impozáns gyűlést” tartott a párt Kispesten. Megjelent az országos pártvezér is, aki a következőket mondotta: „Mi, nemzeti szocialisták testvérnek szólítjuk egymást. (...) Meg vagyok győződve, hogy a magyar munkás lelkében magyar. Az itt elhangzott közbeszólásokból azt látom, hogy a szociáldemokratáknak fáj, hogy van más szocialista párt is. Szerintük bűn az, hogy mi szocialista mivoltunk mellett törhetetlenül magyarok is vagyunk, és küzdünk a nemzetköziség maszlagja ellen. Egy új világnak kell jönnie, amelyben megbecsülik a munkát. Egy bizonyos létminimumot mindenkinek meg kell adni. Vagy tud az állam munkát adni a munkásnak, vagy ha nem tud munkát adni, akkor kötelessége kenyeret biztosítani!” A felelőtlen ígéretek egyes munkáskerületekben jó táptalajra hullottak, de a pártnak mindvégig konkurense volt az MSZDP. Egymás gyűléseit rendszeresen megzavarták. Ezen a gyűlésen is „mintegy 20 szociáldemokrata munkás helyezkedett és elejével ingerült hangú közbekiáltásokkal zavarta a szónokot, végül ‘Barátság’ jelszavakat kezdték kiáltozni.”⁴⁰ Néhol azonban - a későbbi nyilas-szociáldemokrata verekedéseket előrevetítve - súlyosabb atrocitással ért véget a rendzavarás.

A párt tovább szervezte akcióit. 1932. december 3-án a látgymányosi csoport tüntetést szervezett a „nemzetiszocializmus mellett, és az oláh atrocitások ellen.” Majd egy országos pártvacsorát is rendeztek, ahol ezer ember (!?) jelent meg. A rendezvényen a párt összes prominens képviselője felszólalt. Meskó kijelentette, hogy „a mozgalom a valláserkölcsei világnézet, a puritán kereszténység alapján áll. Ostorozta azután kemény szavakkal az álláshalmozást, erősen kifakadt a siberek, árdrágítók és uzsorások ellen. Új rokkanttörvényt sürgetett, majd tiltakozott a külföldi zsidók további bevándorlása ellen.” Mándi Géza munkás a hazafias szellemű szocialista munkássághoz intézett szónoklatot. Gróf Pálffy Fidél a dunántúli nemzeti szocialista mozgalom vezére levelet írt: „Mára a magyar keresztény társadalom anyagiaktól kifosztva mozgási szabadságát elvesztette, és hallatlan merészséget követ el, mikor a nemzetközi tőke rabságában szervezkedni merészel, és a spekuláció ellen újból felébred. Felébred, és nem fogja elaltatni ismételten a nemzetközi nagytőke, mert elég volt abból, hogy ily módon sikerült már egyszer a keresztény kurzust elaltatni.”⁴¹

A párt nőtagjai nevében dr. Madarász Erzsébet ismertette a párt női táborának célkitűzéseit. Dr. Csapó Sándor a párt ügyésze, a nemzeti szocialista ügyvédek „lelkesültségét” tolmácsolta: „A magyar ügyvédi kar, már régen vár egy új rendszert, olyant, amilyenben minden egyes nemzet-tag megtalálja a maga biztos helyét a társadalomban. A jogász feladata nem a szócséplés és a paragrafusok csűrése-csavarása kell, hogy legyen, hanem a jog kapcsolatba hozása a haladó étellel.” Elhangoztak még ezeknél is lehetetlenebb vélemények: „Tabi András központi választmányi tag gazdasági kérdésekkel foglalkozott. Szerinte az export-import állami monopólium legyen. A pénzkibocsátási felségjog is az államé legyen. A javak elosztása ne az egyéni ügyészség vagy az ‘alcaponei’ zsenialitás, hanem a tehetség, munkásság és becsület alapján történjen. Mindez csakis az egyenlőségen, biztonságon és szabadságra felépített diktatórikus nemzeti államhatalom révén valósítható meg.” Pisztrai Géza, a párt

³⁹ Nemzet Szava 1932. november 22. 1. oldal

⁴⁰ Nemzet Szava 1932. november 29. 2. oldal

⁴¹ Nemzet Szava 1932. december 4. 5. oldal

országos szervezési főnöke pedig beszédében megemlítette, hogy a „Bátorság” jelszó, mellyel a párt tagjai köszöntik egymást, a legfőbb magyar erény és kötelesség volt.”⁴² 1932 decemberében Adolf Hitler üzenetet küldött a Nemzet Szavának. „Akinek van szíve a harchoz, azé a jövő!” - szolt a tömör gondolat.⁴³

A párt tevékenysége 1932-33 fordulóján megélénkült. Meskó országos akciót indított az eladósodott kisközgazdaság megmentésére. „Lépéseket tett a kormánynál, hogy az árverések felfüggesztésére kiadott rendeletet egészítsék ki. Ha már a rendelet amúgy is leszögezi azokat az eseteket, amidőn az árverésnek a felfüggesztése indokolt, mondja ki azt is, hogy az érdekelt fél kérelme alapján az eljáró telekkönyvi hatóságnak fel kell függeszteni az árverést.”⁴⁴ A mozgalom vidékre is kiterjeszkedett. Mikor Gömbös Győrbe látogatott, „nagy feltűnést keltett a horogkeresztes jelvény és nemzeti zászlók alatt zárt sorokban, katonás fegyelmezettségben felvonuló küldöttség, melyet gróf Pálffy Fidél megyei szervezési főnök, Vida Béla, Fias István és Stuchlich László járási szervezők vezettek.” A pályaudvaron Meskó is megjelent. A párt vezetői memorandumot nyújtottak át a miniszterelnöknek, aki fogadta őket, és segítséget ígért. A memorandumban a kormányt támogatták: „Pártunk nem azért vallja magát ellenzékinek, hogy a miniszterelnöknek a nemzet nagy ügyéért ígért munkálkodásában gáncs legyen, hanem zálog a nemzet kezében azért, hogy a nemzetközi irányzatok támadásai és ármánykodásai oly ellensúlyra találjanak a legkeményebb harcra elszánt pártunkban, amely biztosítja a nemzeti program mindenáron való gyakorlati keresztülvitelét.”⁴⁵

1932. december végén - talán a közelgő karácsony hatására - a párt szociális demagógiája többször megnyilvánult. „A kőbányai zászlóbontó nagygyűlésen Lehoczky, Erhard és Molnár központi megbízottak és Litanszky kerületi vezető a kapitalizmust ostromolták. Hangsúlyozták, hogy „a nemzeti szocialisták szembehelyezkednek azzal az önző, kiuzsorázó gondolkodással, amely kalácsot juttat egyeseknek a legnagyobb nyomor idején, amikor sokaknak fekete kenyérre sem telik.” Szentendrén Meskó szónokolt egy karácsonyi rendezvényen. Ő viszont proletárt nem akart látni, hanem minden dolgozó, verejtékező munkást polgári sorba akart emelni. Dr. Madarász Erzsébet orvos, a párt nőpolitikusa szerint az „anya, gyermek, csecsemővédelem, a különböző szociális intézmények, a szegénygondozás, betegápolás, nevelés: mind az érző szívű nőt várják. A nőnek is politizálnia kell, mert a politika nem lehet egyes nemek kiváltsága.”⁴⁶ Az 1932-es évet optimista hírrel zárta a Nemzet Szava: „Békéscsaba, Nagykőrös, Magyaróvár és Szentendre lesznek Meskó Zoltán propagandájának új állomásai, ahol hatalmas tömegek fognak tömörülni a nemzeti szocialista mozgalom zászlója alá. Az NSZP az új esztendőt is arra fogja felhasználni, hogy hatalmas erővel folytassa szervezési munkásságát.”⁴⁷

Még 1932-ben készült az egyesítés igényével fellépő Meskó-Szűts mozgalom „*Hol vagy, magyar Hitler?*” című brosúrája. A tervezet bevezetőjében a liberális kapitalizmus bukásáról értekezett, majd sajátos „szocializmusát” fejtegette: „Eszerint a magyar nemzeti szocializmusnak a magyar szent korona diktatúráját kell proklamálnia,” fő- és első feladata a béke-

⁴² Nemzet Szava 1932. december 4. 5. oldal

⁴³ Nemzet Szava 1932. december 13. 1. oldal

⁴⁴ Nemzet Szava 1932. december 14. 1-2. oldal

⁴⁵ Nemzet Szava 1932. december 18. 1. oldal

⁴⁶ Nemzet Szava 1932. december 22. 5. oldal

⁴⁷ Nemzet Szava 1932. december 30. 2. oldal

szerződés hatálytalanítása, ennek érdekében a „Drang nach Osten”-től már nem kell félni, hiszen ha megegyezünk a német nemzetiszocializmussal, akkor a „Drang nach Osten”-ben, mint szövetségesek vehetünk részt. A nemzetiszocializmus győzelméhez - a tervszerű szerint - már csak egy „apostoli lelkületű” vezérre, és az „intelligencia elszántságára” volt szükség.⁴⁸

1933

1933-tól kezdődően Meskó - párhuzamban pártja élénkülésével - még aktívabb parlamenti tevékenységet fejtett ki. A párt is megerősödött. A vidéki szervezkedés új állomásai Cegléd és Monor voltak. Itt ifj. Gyullay Imre szervezési megbízott, Papp-Burján István földbirtokos, Tóth József nagykereskedő és Nickl Lajos főgimnáziumi tanár álltak a mozgalom élén.⁴⁹ Január elején Békéscsabán és Nagykőrösön tartottak gyűlést. A rendezvény alatt rendbontás történt: szociáldemokrata munkások közbeszólásokkal zavarták meg a szónokokat, a többség azonban „megadta a méltó választ az értetlenkedőknek.”⁵⁰ Meskó ezen a gyűlésen önmagán is túltett: „Ha egyik kezemben a kereszt, másikban a nemzeti zászló, bátran vallhatom magam szocialistának. Szocialistának kell lennem, mert csak szociális érzéssel eltelve lehet segíteni a bajokon. Ígéretekből nem állunk talpra. Gyökeres orvoslásra van szükség.”⁵¹ Győzött, a párt legerősebb vidéki szervezeténél, a helyi vezér, gróf Pálffy szervezett gyűléseket.

1933. január 13-án a Nemzet Szava „Közgazdaság” rovatában - H. L. szignóval - a párt - eddigi legagresszívabb - elképzelése jelent meg: „A nemzetközi istentelen kapitalizmus éltető eleme a liberalizmus a maga áldogmaival. Ez a nemzetközi liberalizmus a „laissez faire”, a „laissez passer” elve alapján működik, helyesebben elvtelensége alapján áll. A nemzetközi kapitalizmusnak az ingóvagyon kisajátítása új, parvenü jelenség. Hagyomány, tekintély, kegyelet nem szólnak mellette, mint a földbirtok mellett. Erkölcsi tartalma semmi, célja a határtalan vagyonszerzés és élvezés, módszere a kíméletlen verseny bármely eszközzel, és minden erkölcsi érték feláldozása árán. Világnézete anyagi, istene a Pénz, higiéniája az elpuhultság, esztétikájának mértékegysége: a drágaság. A nemzetközi kapitalizmus ilyen értelemben tehát halálos ellensége a nemzeti agrarizmusnak. Ez a nemzetközi kapitalista társaság (...) egyfelől az arisztokráciával, másfelől a proletár munkással és a földműves gazdával áll szemben. Itt gyökeredzik tehát gazdasági válságunk nyomasztó kérdése. Különös jelentőséget ad az egész világ kapitalizmusának az a körülmény, hogy az, úgy eredetében, mint végső céljaiban a zsidó faj világuralmi törekvéseinek az exponense. Ugyanúgy van szerencsétlen, kifosztott trianoni Hazánkban is. Itt is hirdetik a kapitalista, liberális szellemet. De nem sokáig. (...) A kisemmizett munkás és kiskazda osztály hamarosan megadja a méltó és „érezhető” választ a „liberalista” álprófétáknak és farizeusoknak.”⁵² Ez a cikk is bizonyítja, hogy a párt 1933-tól radikális fellépést sürgetett a „zsidó liberalizmus” ellen.

Pestújhelyre is elért a szervezkedés. Az alakuló ülésen a teljes vezérkar is részt vett. Érdekességként jegyzi meg a lap, hogy Landstock Nándor 25 éves szociáldemokrata párttagságát

⁴⁸ Dr. Némethy Béla: Hol vagy, magyar Hitler? Budapest. 1932.

⁴⁹ Nemzet Szava 1933. január 1. 3. oldal

⁵⁰ Nemzet Szava 1933. január 8. 3. oldal

⁵¹ Nemzet Szava 1933. január 10. 2. oldal

⁵² Nemzet Szava 1933. január 13. 5. oldal

felhagyva lépett be a nemzeti szocialistákhoz. A lap végig otrombán támadta a környező országokat, Csehszlovákiát, Jugoszláviát és Romániát. A jugoszláv király megsértése címén az illetékes hatóságok tíz napra be is tiltották a Nemzet Szavát. Meskó felháborodása határtalan volt. Utalt rá, hogy ő hétszer tíz napot ült szerb börtönben, mert „ugyancsak vétett a szerb illetan ellen, és nem volt hajlandó behódolni az akkori megszállóknak.”⁵³ 1933 január végén a dunántúli szervezetek tartottak gyűlést Magyaróvárott. Meskó, Pálffy, Madarász Erzsébet és Viola Béla voltak a felszólalók, s ekkor még az egység és „szebb jövő” mellett tettek hitet.⁵⁴ A Hitler-imádat sem ismert határokat a magyar nemzeti szocialisták háza táján. Jó példa erre a február 17-i vezércikk: „Mondjuk ki: az új idők legnagyobb emberét Németország termelte ki. S mondjuk ki: Ez Hitler! (...) Óriási arányú koncepció, kristály ész és acél ököl. (...) Mikor jön a mi Hitlerünk?”⁵⁵ A költői kérdésre természetesen ott sejlett a válasz is. 1933 februárjában Meskó egyéni javaslattal állt elő a T. Házban. Az aranymonopólium megvalósítását követelte, valamint Gömbös aktívabb szerepvállalását sürgette.⁵⁶

Február végére Budapesten is egyre inkább kiterjeszkedett a mozgalom. A február 23-i számból megtudhatjuk, hogy megalakult a II. kerületi szervezet dr. Darvas István elnökletével, az újpesti 333. sz. üzemi csoport Mándi Géza vezetésével, a csillaghegyi pártszervezet, valamint a VIII. kerületiek is zászlót bontottak vitéz Jászapáthy vezetése alatt. Valószínűsíthető, hogy ezeknek a szervezeteknek nem volt tömegbázisa, s később csendben feloszlottak, vagy a megerősödő nyilas mozgalomba olvadtak be. Teljesen irreális a dunántúli jelentés, amely hetvenszázalékos nemzeti szocialista községekről számolt be.⁵⁷ A rendőrség nem nézte jó szemmel az agresszív, hangoskodó gyűléseket, és pl. Nagykőrösön be is záratta a párt helyiségeit. Meskó parlamenti felszólalásában ecsetelte a nagykőrösi túlkapásokat, és a párt újbóli legalizálásáért szállt síkra.⁵⁸ A pártrendezvényeken a külsőségekre is ügyeltek. Nem hiányozhatott a zászlószentelés ceremóniája sem. A zászló „piros, fehér, zöld színű volt, középen a horogkereszttel és a fehér Nagymagyarországgal. A zászlót Pestújhelyen Vedres Béla apátplébános áldotta meg.”⁵⁹ Érdemes megemlíteni, hogy 1933 februárjának végén a vívóbajnok, dr. Posta Sándor - volt székesfővárosi törvényhatósági bizottsági tag - a Magyar Dolgozók Gazdasági Pártjával együtt, melynek vezéregyénisége volt, csatlakozott a nemzeti szocialista mozgalomhoz.⁶⁰ A párt az utánpótlást sem hanyagolta el, és az NSZP Női Táborában Csányi Margitot bízta meg gyermekbarát csoportok szervezésével.⁶¹

Miközben zajlott a párt szervezése, Meskó - szokásához híven - radikális intézkedésekért szállt síkra a legváltozatosabb témakörökben. 1933. március 8-án napirend előtti felszólalásában, a valuta-visszaélések kérdésében fegyházat, vagyonelekobzást sürgetett a síberek ellen. Buchinger Manó szociáldemokrata képviselőnek pedig útszéli stílusban vágta oda: „Maga csak a zsidók nevében beszélhet, de mások nevében nem. Zsidó szocialista képviselő,

⁵³ Nemzet Szava 1933. január 28. 1. oldal

⁵⁴ Nemzet Szava 1933. január 31. 2. oldal

⁵⁵ Nemzet Szava 1933. február 17. 1. oldal

⁵⁶ Az 1933. február 22-i ülésen KN 13. kötet 295-296. oldal

⁵⁷ Nemzet Szava 1933. február 23. 5. oldal

⁵⁸ Nemzet Szava 1933. február 24. 2. oldal

⁵⁹ Nemzet Szava 1933. február 28. 2. oldal

⁶⁰ Nemzet Szava 1933. március 1. 5. oldal

⁶¹ Nemzet Szava 1933. március 5. 3. oldal

Őnök csinálják az antiszemitizmust Magyarországon vegyék tudomásul.”⁶² Később, az állami kölcsön felvételéről szóló hozzászólásában már bővebb propagandát fejtett ki: Szerinte „ezt a kérdést radikálisan kell megoldani, itt azonban bátorság kell, (...) hitlerizmus, igenis az kell, hogy amit az ember programjában hirdet, azt hatalomra jutása esetében meg is valósítsa. Én itt nyíltan megmondom, hogy én németbarátnak vallom magamat. Ehhez jogom van. (...) A franciáknak az emberiség nagyon sok szenvedést köszönhet. Én félttem hazámat a szláv tengertől, félttem a déli és északi szlávok csatlakozásától. Engedjék meg tisztelt képviselőtársaim, hogy ideálom, politikai eszményképem Prohászka Ottokár szavaival éljek, akit én nemcsak az első keresztényszocialistának, de az első nemzetiszocialistának is tartok. Százszor megmondtam, hogy mi nem egy párt, hanem egy hatalmas mozgalom vagyunk, hatalmas világnézeti állásponton állunk. Kicsinyes pártokkal, pártszempontokkal nem törődünk. A nagytőke ellen az utolsó leheletünkig küzdeni kell.”⁶³ Végül felhasználta az alkalmat, hogy leszögezze, „ezt a mozgalmat (...) feltartóztatni nem lehet. Ez önálló nemzeti mozgalom, és semmiféle más mozgalommal összefüggésben nincs.”⁶⁴ A hadigondozottakról szóló vitában pedig Peyer Károly szociáldemokrata képviselővel folytatott késhegyre menő szópárbajt. Majd - köznevetséget keltve - így nyilatkozott: „Nem lehet a közvéleményben a nemzeti szocialista mozgalmat nevetségessé tenni. A magyar közvélemény tudja, hogy mi igenis a fajtánkért küzdünk.” A témához kapcsolódva indítványozta, hogy a „külföldre törvényellenesen kicsempészett vagyonokat a hadirokkant-ellátás céljaira foglalja le az állam.”⁶⁵

Március 15-ét a párt is megünnepelte. Tizenhat márciusi ünnepélyt tartottak a fővárosban és környékén. A vezér is szónokolt: „Szabadságharcot hirdettünk Genf ellen, mert a diplomácia nem tette meg kötelességét. Itt az ideje annak, hogy maga gondoskodjon magáról a magyar nép!”⁶⁶

1933. március 28-án az eddigi legerőteljesebb atrocitás-sorozat érte a mozgalmat. A hetedik kerületi pártszervezet ellen „Abcug Hitler, abcug Meskó” kiáltásokkal tüntettek. A Dob utcai helyiség előtt „gyanús külsejű, botokkal felfegyverkezett suhancok gyülekeztek, majd a rendőrség is kivonult.” Az újság a támadást „a csatornák dühének” tartotta,⁶⁷ arról azonban nem szólt, hogy a szociáldemokrata pártgyűléseket ugyanilyen „suhancok”, un. „nemzeti szocialista élgárdák” zaklatták rendszeresen. A pártot azonban nemcsak ilyen problémák terhelték. Anyagilag is meg kellett erősíteni a mozgalmat. Meskó kezdetben talált is egy bőkezű mecénást, magát Horthyt. Lapjának betiltása után audienciát kért, s a kihallgatás után lapja hamarosan megjelent. „Azzal az indoklással, hogy lapjában a legitimisták mozgalmát fogja ellensúlyozni 100. 000 pengőt kapott a kormányzótól.” Baráti körben maga is dicsekedett azzal, hogy „sikerült neki Horthy kormányzót is megválni.”⁶⁸ A Böszörmény-szárnynak ezért sem volt jó véleménye Meskóról, a „hatóságokkal szembeni túlságosan gerinctelen” magatartását bíralták. Emellett „teljesen komolytalan, szélhámos politikusnak tartották, aki az

⁶² Az 1933. március 8-i ülésen K.N. 14. kötet 17. oldal

⁶³ Az 1933. március 29-i ülésen K.N. 14. kötet 133-136. oldal

⁶⁴ Az 1933. március 29-i ülésen K.N. 14. kötet 137. oldal

⁶⁵ Az 1933. március 29-i ülésen K.N. 14. kötet 338-339. oldal

⁶⁶ Nemzet Szava 1933. március 17. 3. oldal

⁶⁷ Nemzet Szava 1933. március 29. 1. oldal

⁶⁸ Lévai Jenő: Horogkereszt, kaszáskereszt, nyilaskereszt. Budapest. Müller Károly Kiadó, 1945. 36. oldal

egész mozgalmat csak a saját anyagi előnyére akarta kihasználni. Árulónak tartották, akit a kormány lepénzelt.” Később a különböző nemzeti szocialista irányzatok egyesülési tárgyalásain felfelmerült az a terv, hogy „amennyiben Meskó nem akar szépszerével távozni, úgy elteszik láb alól.”⁶⁹ Meskóval szemben azért volt ekkor ilyen nagyfokú az ellenszenv, mert akadályozta a különböző csoportok egyesülését, mivel látta, hogy a vezetést az egyesült párton belül nem tudná megszerezni. A saját pártját viszont mindenképpen a hazai nemzeti szocializmus kizárólagos reprezentánsaként akarta elfogadtatni. Ezért 1933 után szoros kapcsolatot tartott fenn Hitlerékkal is.

1933. április 1-én Meskó Németországban járt. Így számolt be az útról a sajtó: „Meskó Zoltán Alfandry Rezső, a Nemzet Szava külpolitikai szerkesztője társaságában Berlinbe utazott. Hitler Adolf szombat délelőtt fogadta. Meskó átnyújtotta Neki a párt díszjelvényét, s azon meggyőződését fejezte ki, hogy Hitler nemcsak a német nemzeti szocialista mozgalom vezére, hanem egyben a saját ideáljainak világapostola is. Németország segítségét kérte Magyarországra számára. Ama meggyőződését fejezte ki, hogy a III. Birodalom megértőbb lesz Magyarországgal szemben, mint a köztársasági Németország volt.”⁷⁰ Hitler csak semmitmondó frázisokkal válaszolt. Meskó útja során Goebbels propagandaügyi miniszter társaságában egy nemzetiszocialista nagygyűlésen vett részt, majd Görlitzer porosz országgyűlési képviselő társaságában meglátogatta a porosz országgyűlés épületét. Végül az *Angriff*-nek, az NSDAP hivatalos lapjának nyilatkozott: „Elmondta, hogy Magyarországon a Nemzeti Szocialista Párt mintegy százezer (!?) tagot számlál.”⁷¹ Később több nappal meghosszabbította németországi tartózkodását. Még egyszer tárgyalt a Führerrel, aki „nagy érdeklődéssel fogadta Magyarország helyzetének, főleg gazdasági és szellemi irányzatának ismertetését.” „Meg vagyok győződve - mondta Hitler - hogy a nemzeti szocializmus eszméje feltartóztatlanul tör előre, mint reakciója annak a liberalizmusnak, amely alatt a népek sokszor néhány szénbányaért háborút üzennek egymásnak. A zsidók áldemokráciájának nem fognak a népek sokáig felülni. Új világ van kialakulásban, és ebben az általános forrásban harcos figyelemmel és szerető rokonszenvvel kísérem a magyar nemzeti szocialista mozgalmat. A hatalom a miénk, és azt megtartjuk.”⁷²

Meskó - hazatérte után - optimista hangon nyilatkozott: „A magyar nemzeti szocialista mozgalom megerősödése egészen bizonyosan még közelebb fogja a III. Német Birodalmat Magyarországhoz hozni.” Az volt a benyomása, hogy Hitler hajlandó tárgyalási alapul elfogadni az ő gazdasági proposícióit, melyek szerint Németország nem támogatja indirekte (sic.) Franciaországot azáltal, hogy a kisantant államok külkereskedelmi mérlegét erősítse.⁷³ Látogatása után arra is utalt, hogy anyagi támogatást is kapott. A Meskó-párton belül ez az ellentét egyik forrásává vált, mert a párt pénzügyeit Meskó kezelte, hívei szerint rendkívül könnyelműen, és a maga javára részrehajlóan. Oláh Árpád, aki először Böszörmény embere volt, majd Meskóhoz csatlakozott, „hosszabb ideig megfigyelés alatt tartotta a pártvezért”, és Sombor-Schweinitzert úgy tájékoztatta, hogy Meskó a „német pénzt elfogadta és azzal saját anyagi helyzetét szilárdította meg.”⁷⁴

⁶⁹ Szakács: i.m. 58. oldal

⁷⁰ Nemzet Szava 1933. április 2. 1. oldal

⁷¹ Nemzet Szava 1933. április 2. 1. oldal

⁷² Nemzet Szava 1933. április 5. 1. oldal

⁷³ Nemzet Szava 1933. április 6. 1. oldal

⁷⁴ OL BM VII. Res. K 149 1934-7-2140.

1933 áprilisában először mérettetett meg a párt, és a Nemzet Szava főcímben hozta, hogy, „nagy nemzeti szocialista győzelem született Pestújhelyen. A községi képviselőtestületi választáson a nacionalista pártok egyesülése mögött kisebbségben maradtak a szociáldemokraták. A főváros melletti Pestújhelyen, ahol jobbra munkások és tisztviselők laknak, a képviselőtestületi tagok felét újjáválasztották. A választáson részt vett a nemzeti szocialista párt is, amely a többi nemzeti szellemű csoporttal blokkot alkotva, itt akarta megtörni a szocdemek pestkörnyéki uralmát. Vedres Béla, Pestújhely község apátplébánosa is a Nemzeti Szocialista Párt listáján - melyet közösen csinált az iparosokkal, kereskedőkkel és front-harcosokkal - vállalt helyet.” A cikkíró megemlíti, hogy a párt megalakulása óta ez az első alkalom, hogy a párt tagjai egy választáson érdemben részt vettek, s nemcsak mandátumhoz jutottak, hanem 60%-os, tehát döntő győzelmet arattak.⁷⁵ Azonban ez a győzelem egyeduralkodó és megismételhetetlen volt a párt számára. A papság szerepvállalása a párt rendezvényein viszont általános tendencia volt 1933 folyamán. Az újpesti csoport ünnepén például Csík József plébános - volt országgyűlési képviselő - áldotta meg a pártzászlót. A fővárosban tovább terjedt a mozgalom: Megalakult a VI/4-es csoport vitéz Harsányi Konrád vezetésével, az I/2-es Kókay József, és a III/5-ös Szabó Béla elnökségével. A fővárosi központi választmány pedig határozatot hozott, hogy „havonta mindenki köteles legalább 50 fillér pártjárulékot fizetni, a munkanélküli tagoknak elég 10 fillért, és a Nemzet Szavát is kötelesek megrendelni a párttagok.”⁷⁶ 1933. április 12-én mozgalom indult a „Tízezer új előfizetőt a Nemzet Szavának” jelszóval. A párt így érvelt: „Nem szabad elfelejteni, hogy egy mozgalom igazán naggyá, megdönthetetlenül erőssé csak a sajtóján keresztül válhat.”⁷⁷ Az újság - némileg megerősödve az akció nyomán - tovább folytatta lejárató propaganda-hadjáratát az MSZDP ellen. Hírül adta - többek között - hogy „összetépték szociáldemokrata igazolványait, és beléptek a Nemzeti Szocialista Pártba az óbudai horogkeresztes gyűlésen a szervezett munkások.”⁷⁸

A mozgalom ez idő alatt tovább szervezkedett. „A nagykőrösi szervezet a kőrösi gyümölcs-export megszervezése ügyében plakátokat ragasztott ki. A rendőrségtől erre engedélyt nem kértek, mire a kapitányság elrendelte a plakátok elkobozását és a terjesztők közül két egyént őrizetbe is vettek. Ennek nyomán a párt szimpátiatüntetést tartott,”⁷⁹ amit a központ sem pártolt. Ezek a lokális cselekvések, decentralizáló törekvések később a párt bomlásához vezettek. A későbbi főrenitens, gróf Pálffy Fidél ekkoriban jelentette meg könyvét, „*Szemelvények a nemzeti szocializmus eszmeköréből*” címmel. A Dunántúlon - a gróf pátriájában - sorra alakultak meg a falvakban a helyi szervezetek: Abda, Rábapatona, Encse, Rábaszécény, Bönyréta, Ladomárkány, Győrszentiván, Győrasszonyfa, Felpéc, Kispéc, Ménfő, Hédervár, Dunaszeg, Győrpárszoly, Pinnyéd, Bácsa, Nagybajcs, Csanak és Borát községekben működtek nemzeti szocialista csoportok. Minden faluban 100-150 emberből (!?) állt a csoport. Az ország más régióiban, például Sashalmon 300 fős, Hódmezővásárhelyen 500 fős volt a párt.⁸⁰

⁷⁵ Nemzet Szava 1933. április 9. 1. oldal

⁷⁶ Nemzet Szava 1933. április 11. 4. oldal

⁷⁷ Nemzet Szava 1933. április 12. 3. oldal

⁷⁸ Nemzet Szava 1933. április 14. 3. oldal

⁷⁹ Nemzet Szava 1933. április 19. 4. oldal

⁸⁰ Nemzet Szava 1933. április 30. 3. oldal

A Böszörmény-párttal a szakítás után is ellenséges, torzsalkodó volt a viszony. Böszörmény hetilapjában Meskót súlyosan rágalmozó közlemény jelent meg 1932. december 3-án. Meskó sajtó útján elkövetett becsületsértés címén büntető pert indított a cikk szerzője ellen. Meskó a tárgyaláson leszögezte, hogy „egy percig sem volt tagja a Böszörmény-féle pártnak.” „Tárgyaltam vele, amikor elhatároztam, hogy nemzeti szocialista pártot alakítok, de kimondottam, hogy az 1919-beli un. nemzeti felzúdulás idején részint gazemberek, részint fantaszták által rosszul és bután megcsinált akciók megfelelő részét jó és helyesen akarjuk véghezvinni. Ezért alapítottam a Nemzeti Szocialista Pártot” - vélekedett Meskó. Meggyőződött arról, hogy nem áll szemben normális emberrel, mert nem lehet normális ember az, aki lapjának felelős szerkesztőjéül a kormányzót akarja feltüntetni. Beszédének zárszavait érdemes még megemlíteni: „Ha valaki az én szobámba lép: ott látja a feszületet, és Prohászka püspök képét, ha viszont Böszörményhez megy be, rozsdás kardot és ‘Üsd a zsidót’ című feliratot talál. Amikor láttam, hogy olyan emberrel állok szemben, akik aljas céljaik után futkosnak nemtelen eszközökkel, akik ateisták, vallásgyalázók, akikkel tehát én nem mehetek együtt, akkor megszakítottam velük minden kapcsolatot. Én vallásos ember vagyok, katolikus, és ezért vádolnak engem azzal, hogy én zsidóbarát, klerikális vagyok. (...) Böszörményt a legnagyobb fokú hazudozáson kaptam rajta, amikor azt állította, hogy kiment Hitlerhez, és tárgyalt vele. Nem tárgyalhatott vele, mert egy árva szót sem tud németül.” A törvényszék Meskó rágalmozása miatt két hónapi fogházra ítélte Oláh Árpádot, a cikk szerzőjét.⁸¹

A „Vezér” nemcsak a tárgyaláson, hanem a Parlamentben is tovább hangoztatta szélsőséges elveit. A zsidókérdés is mindig főszerepet kapott felszólalásaiban. Szerinte az „antiszemizmust nem ők csinálták, hanem az csinálódott.” Számadatokkal is érvelt ez ügyben: „1872-ben Budapesten mindössze 1 zsidó orvos volt, és ma 4432 közül 2061. A zsidók kereskedelmi tisztviselők százalékaránya 67.5 %, a zsidó önálló hitelügyi tisztviselők számaránya 88%, a bankárok számaránya 82%, az ezer holdon felüli bérlők számaránya 73,3%, a kétszáz holdtól ezer holdig terjedő bérlők számaránya 62%. Ezzel szemben az őstermelőknek, tehát a földet tényleg művelőknek, a verejtékezőknek arányszáma 0,6 %, a törpebirtokosoké 0,3%, a bányászoké pedig csak 0,2%. Ha pedig azt látjuk, hogy a magánszínházaink közül egyetlenegy sincs keresztény kézben, akkor azt kell mondanom, hogy mégis csak a kereszténynek is van egy kis kultúrájuk. (...) Az egyetemeken pedig, ahol numerus clausus van, a következő a helyzet: a jogtudományi karon most 11%, az orvosi fakultáson 14%, a bölcsészeten 10%, a gyógyszerészin 10%, a műegyetemeken 10%, a közgazdaságin 16% a zsidó hallgatók számaránya.” Meskó felemelte szavát az 1920-as megoldási kísérletek ellen. „A Csocsó bácsi-féle kocsmái alakulatok, az erger-bergerező társaságok többet ártottak a kereszténységnek, mint a világ összes cionistái.” Inkább az intézményes, a „német mintára történő” megoldás vonzotta, ahol „zárt meneteléssel” törhető át a zsidó gazdasági front.⁸² „Ehhez szociális reformokra lenne szükség.” melyet már eszményképe, Prohászka Ottokár is sürgetett. Terjedelmes felszólalásának végeztével, melyben megígérte, hogy a „horogkereszt fogja diadalra juttatni a kettős keresztet,” a költségvetést nem fogadta el.

Az egyre hangosabbá váló képviselőt már Gömbös sem nézte jó szemmel, és beszédében felkérte, hogy mozgalmát likvidálja. „Nem azért, mintha túl nagy jelentőséget tulajdonítana a mozgalomnak, hanem azért, mert nem tartotta helyesnek, hogy egy magyar politikai párt vezére ‘Führerére’ hivatkozzék, aki nem magyar állampolgár. Tessék eredeti magyar

⁸¹ Nemzet Szava 1933. április 30. 3. oldal

⁸² Az 1933. május 12-i ülésen K.N. 15. kötet 363. oldal

gondolatokat kitermelni, ne tessék kopírozni!” - szólt a miniszterelnöki intelem.⁸³ Meskó tételesen cáfolta a vádakát, mondván, hogy mozgalma „önálló nemzeti, magyar és független megmozdulás.” Jelvényük is magyar jelvény: a horogkeresztes, fehér Nagy-Magyarország. Végezetül bevallotta, hogy „százszázalékos nacionalisták, szélsőjobbboldaliak, és a jó Istenen kívül senki sem tudja korlátozni őket.”⁸⁴

A költségvetési vita folytatódott, és Meskó is tovább próbálkozott a nemzeti szocializmus propagálásával. A gyűléstilalom megszüntetését követelte, majd kormányra kerülésüket jósolta meg, osztatlan derűt keltve a honatyák között. Szükségesnek és fontosnak tartotta, hogy a szabad véleménynyilvánítás mindazoknak meglegyen, akik nem vétettek az államszerv ellen, és ezzel burkoltan saját pártjára célzott, amelyet akkoriban sűrűn ellenőriztek a hatalom szervei.⁸⁵ A gazdasági kapcsolatok mellett a politikaiak szorosabbra fűzését is kívánatosnak tartotta volna a náci Németországgal. „Meg vagyok győződve, hogy a két állam egymásra fog találni, és ebből a megértésből csak Magyarországnak lesz előnye.” - hangoztatta a vakbuzgó pártvezér.⁸⁶ Szinte nem volt a költségvetésnek olyan pontja, amit szó nélkül hagyott volna. Gazdasági téren az adósságrendezésről tett egy eredeti javaslatot. Ő minden adóst egyenként vett volna elő, és „kényszeregyezséget csinált” volna velük, mondván, „mert lehetetlen állapot az, hogy valaki, mert a földet szereti, s 10 hold földjéhez adósságra hozzávett 3 holdat, most a 3 hold földet terhelő adósság miatt elveszítse a másik 10 holdat is.” A végrehajtásokról is elítélően szólt.⁸⁷

Költségvetési törvényjavaslatában, 1933. június 12-én eddigi nézeteinek összefoglalását tárta képviselőtársai elé. A kormánnyal szemben nem viseltetett bizalommal. „Nem tudott közös nevezőre jutni vele, bár abszolút nacionalistának tartotta. (...) Új világot, új embereket, új országot követelt, majd Clemenceaut és a ‘konferenciákat’ kárhoztatta a nemzet romlásáért.” A királykérdést jelenleg nem tartotta időszerűnek, bár leszögezte, hogy „ebben a mozgalmában vannak legitimisták és szabad királyválasztók is.” A nemzeti szocialisták az apostoli királyság elvi álláspontján álltak, és nem akartak köztársaságot. Álláspontjuk szerint ‘a mai állapot, a királynélküli királyság sokáig nem tartható fenn, és a kérdést rajtaütésszerűen kell megoldani, mikor a nemzet érdeke megkívánja.’ Gömböst gazdasági téren elmarasztalta erélytelensége miatt, és újból ‘kényszeregyezségi’ tervezetét szorgalmazta. Soha nem maradhatott ki - így most sem - felszólalásából a mozgalom három célkitűzésének ismertetése: elsőként az abszolút, hívő kereszténység, majd a százszázalékos nacionalizmus, végül a modern kor által megkövetelt szocializmus. Bő teret engedett a zsidókérdésnek is: ‘Nem mi vagyunk antiszemiták, hanem az aránytalanság és sokszor az aránytalanságok előidézőinek életmódja és viselkedése. Mi igazságot akarunk!’ Ezek a mondatok élénk visszhangot keltettek a képviselők körében. A Képviselőházi Napló feljegyzése szerint a baloldalon ‘zaj és felkiáltások’ hallatszottak.⁸⁸

A gazdasági- és hitelélet rendjének, továbbá az államháztartás egyhangúságának biztosításáról szóló 1931. XXVI. törvénycikkely, és az azt kiegészítő és módosító 1932 VII. törvénycikkely

⁸³ Az 1933. május 17-i ülésen K.N. 15. kötet 558. oldal

⁸⁴ Az 1933. május 17-i ülésen K.N. 15. kötet 558. oldal

⁸⁵ Az 1933. május 19-i ülésen K.N. 16. kötet 78. oldal

⁸⁶ Az 1933. május 24-i ülésen K.N. 16. kötet 255. oldal

⁸⁷ Az 1933. június 8-i ülésen K.N. 17. kötet 122-123. oldal

⁸⁸ Az 1933. június 12-i ülésen K.N. 17. kötet 195-201. oldal

alapján kibocsátott rendeletekről szintén elutasító volt a véleménye. Nem tartotta helyesnek, hogy a 33-as bizottság intézze az ország sorsát. Úgy vélekedett, hogy sokkal fontosabb lenne a gazdasági diktátor, aki rendet teremtené a gazdasági dzsungelben, és hatékonyan megrendszabályozná az egész közgazdasági életet.⁸⁹ Dinnyés Lajos képviselőtársával pártja miatt támadt személyes ügye. A kiskazda szónok ugyanis megjegyezte, hogy „Meskó pártját Csikéria, Bács megyei kisközségben kommunizmussal vádolták,” amit Meskó azonnal megcáfolt: „Ez a mozgalom éppen az, amely irtja a kommunizmust!”⁹⁰ A zsidókérdést annyira szem előtt tartotta, hogy a numerus clausus be nem tartása miatt interpellált is a kultuszminiszterhez. Meskó szerint „tűrhetetlen állapot az, hogy egy fajta a saját országában másodrangú szerepre legyen kárhozható, és az egyetemi ifjak tüntetése sem volt más, mint egy egyszerű nyilatkozás a törvény mellett.”⁹¹

Míg a „Vezér” az országgyűlésben hangozatta a nemzeti szocialista eszmék felsőbbrendűségét, addig a párt soraiban változások következtek be. 1933. november 5-én hírül adta a Nemzet Szava, hogy a Böszörmény- és Meskó szárny egyesült.⁹² Azonban ez a fúzió már korántsem jelentette a teljes egységet. Ugyanebben az időben Barcsay alezredes - aki egy ideig a rohamosztagosok parancsnoka volt - önállósította magát. Kilépett Böszörmény pártjából, és először a Nemzetiek Pártja néven új pártot hozott létre, majd Debrecent is elszakította Böszörménytől, s ott 1933 második felében, Nemzeti Szociális Magyar Dolgozók Pártja néven - Böszörmény helyi alvezéreinek vezetésével - új pártot szervezett. Az új párt budapesti főcsoportjának vezetője maga Barcsay lett.⁹³

Ugyancsak 1933 végén alakult meg gróf Festetics Sándor vezetésével a Magyar Nemzeti Szocialista Párt. Festetics, aki gróf Károlyi Mihály sógoraként kormányában belügyminiszter volt, 1933 végén - 1934 elején fasiszta rohamcsapatokat kívánt szervezni, s következetesen bírálta a Gömbös-kormányt, mivel az az agrárszegénység ellen politizált. Zászlóbontása után sokan csatlakoztak a grófhoz, főleg azért, mert abban reménykedtek, hogy a dégi negyvenezer holdas birtok jövedelméből nekik is jut. A gróf kezdetben - egységes párti képviselőként - Meskóhoz közeledett. 1933. december 17-én kilépett a kormánypártból. Meskó azonban megpróbálta kihasználni az ország egyik leggazdagabb arisztokratáját, s így szakításuk elkerülhetlenné vált. A gróf 1934 januárjában Dégen kiadta a párt programját „*Nemzeti Szocialista Párt részletes programja*” címen, szó szerint átvéve a Barcsay-párt programját. Később 1934 júniusában a két párt egyesült, s a párt vezetője gróf Festetics lett.⁹⁴ 1933 decemberének végén nagy veszteséget könyvelhetett el a Meskó-párt. A párt oszlopos tagja, gróf Pálffy Fidél önállósította magát, és regionális szervezkedéssel, elsősorban a Közép-Dunántúlon megalakította az Egyesült Nemzeti Szocialista Pártot. Programját a párt megalakulásakor hozta nyilvánosságra. Ebben a mozgalma alapelveül, a társadalmi és gazdasági rend „etikai alapjául” az evangéliumi testvérszeretetet, valamint az egyéni kezdeményezés és érvényesülés biztosítását állította. Ezzel szemben - a program szerint - a „magyar társadalmat bomlasztó erőket, a marxizmust, az individualizmust, a nemzetköziséget, a vallástalanságot, a destruktív ‘sémitá-

⁸⁹ Az 1933. június 19-i ülésen K.N. 17. kötet 348. oldal

⁹⁰ Az 1933. június 28-i ülésen K.N. 17. kötet 487. oldal

⁹¹ Az 1933. november 29-i ülésen K.N. 18. kötet 328. oldal

⁹² Nemzet Szava 1933. november 5. 2. oldal

⁹³ Szakács: i.m. 102-103. oldal

⁹⁴ Gróf Festetics Sándor 1933-38 között a Magyar Nemzeti Szocialista Párt vezére volt. 1935-39 közt országgyűlési képviselő. 1938-39 folyamán hívei Szálasihoz csatlakoztak.

kat' lehetetlenné kell tenni, vagy ki kell irtani. Konkrét célkitűzései külpolitikai téren a revízió, belpolitikai téren a magyarság 'vezető szerepének' biztosítása voltak."⁹⁵

A Nemzeti Szocialista Földműves és Munkáspártot jelentősen meggyengítette a két gróf kiválása. Ennek ellenére a pártsajtó továbbra is optimista hírekben számolt be az eseményekről: Felavatták az első nemzeti szocialista székházat Rákosvidéken, 'Magyar Ház' néven, majd országos nagygyűlést rendeztek a fővárosban, ahol 'Christo Kuncseff' bolgár küldött is felszólalt.⁹⁶ 1933. november 19-én az újság hírül adta, hogy „Vitéz Jászapáthy Ferenc vezetésével tömegesen lépnek be a frontharcosok a Nemzeti Szocialista Pártba, valamint megalakult a szentlőrinci és Tolna megyei szervezet is.”⁹⁷ 1933 november végén, az ekkor már a kiválást fontolgató Pálffy vezetésével négyezer fős győri demonstrációt szerveztek. A szónokok: dr. Árvay István Zala vármegye nevében, dr. Kausz Gyula Szombathely, dr. Zakariás Árpád Balatonfüred, ifj. dr. Meskó Zoltán az országos központ, Soós István Győr, és Markó Ferenc Komárom képviselőjeként voltak.⁹⁸ Decemberben - miként ez a lap 'Mozgalom' rovatában olvasható - megmozdult Somogy megye is: A babócsai nagygyűlés után 12 községben szerveződtek nemzeti szocialista csoportok.⁹⁹ 1933. december 6-án pedig a „nemzeti szocialista mozgalom lelkesen ünnepelte Horthy Miklós kormányzót, a legnagyobb magyar testvért.” Ünnepi vacsorát is rendeztek a kormányzó névnapja alkalmából, és Meskó levélben is kifejezte tiszteletét 'Fehér Magyarország' megteremtője iránt.¹⁰⁰ A továbbiakban az újságban elszaporodtak a párt előretöréséről szóló terjengős riportok, beszámolók:

„A Nemzeti Szocialista Párt propagandafőnökségeket állított fel Hajdú vármegyében, Óbudán nagygyűlést tartottak, és már Hatvant is nemzeti szocialista vasgyűrű vette körül.” A tudósító szerint ez utóbbi azért is volt különösen fontos, mert „Hatvan zsidósággal erősen telített város, a Hatvani-Deutschok fellelővára.” Nyilaskeresztes zászlóbontás történt Igarban december 10-én, Pápán december 8-án, ahol az elnök Csehi István kőművesmester lett, és Karcagon december 10-én, ahol Mándoki Imre kisbirtokos lett a vezető. A dunaszegi gyűlésen december 2-án 178 új tag iratkozott be, az enyingin pedig maga Meskó is felszólalt.¹⁰¹

A „Vezér” nemcsak pártelnökként, hanem országgyűlési képviselőként is háttérbe szorult 1933 végére. December 13-án napirend előtt szólalt fel, Gömbös Gyula miniszterelnöknek a nemzeti szocialista mozgalommal szembeni álláspontját sérelmezve. A miniszterelnök véleménye a következő volt: „Nem szorulunk idegenből importált rendszerekre, még akkor sem, ha ezek baráti országból származnak.” Gróf Festetics Sándort pedig felszólította, hogy tartózkodjék az ezekben a mozgalmakban való részvételtől, mert ezt a mozgalmat károsnak és veszedelmesnek tartotta és semmiféle kopírozó mozgalmat nem helyeselt. Meskó feleltem a szavát ez ellen. Szerinte nem lehet veszedelmes az a mozgalom, amely rokon a Gömbös alapította Fajvédő Párttal. Beszédét egy Nyilatkozat felolvasásával zárta, mely szerint „a

⁹⁵ Erről bővebben: Az Egyesült Nemzeti Szocialista Párt programja Budapest. 1933. in.: Gergely-Glatz-Pölöskei (szerk.): Magyarországi pártprogramok 1919-1944. Budapest. Kossuth, 1991. 358-364. oldal

⁹⁶ Nemzet Szava 1933. november 12. 1. oldal

⁹⁷ Nemzet Szava 1933. november 19. 2. oldal

⁹⁸ Nemzet Szava 1933. november 26. 3. oldal

⁹⁹ Nemzet Szava 1933. december 3. 5. oldal

¹⁰⁰ Nemzet Szava 1933. december 10. 1. oldal

¹⁰¹ Nemzet Szava 1933. december 17. 5. oldal

Nemzeti Szocialista Párt jelvényében, minden külső megnyilatkoztatásában, valamint eljárási módszereiben szintiszta magyar, és minden nemzetközi felforgató törekvéssel szemben állva, a marxista szocializmus és a nemzetközi liberalizmus letörésére törekszik.”¹⁰²

1934-1944

1934 januárjában Meskó első újévi felszólalásával rögtön botrányt okozott. Kifejtette, hogy „agent provocateur-ök” vannak felbérelve, akik a mozgalmat kompromittálni akarják. Felszólította a honatyákat, hogy a „vörös patkányokra” vigyázzanak, nehogy beszennyezzék a pártot. Beszéde után a Ház folyosóján Reisinger szociáldemokrata képviselő a sértő célzást pártjára értve, feldúltságában bántalmazta Meskót, „kétszer-háromszor öklével belé döfött.”¹⁰³ Az inzultus később mentelmi sérelmi ügyé duzzadt.

Meskó 1934-re egy lett a sok, egymással rivalizáló pártvezér közül. A magyar nemzetiszocialista, nyilaskeresztes mozgalmak központi problémája az egység és a megfelelő vezető személyiség („Vezér”) hiánya volt. A „turáni lelkiségnek megfelelően külön utakon járó” pártok, csoportok és frakciók egyesítését nem sikerült megoldani, egymással rivalizáló vezetőik Hitler kegyeiért versenyeztek, pedig már 1932-ben felismerték, hogy mozgalmaik sikeréhez „apostoli lelkületű vezérre” van szükség. Mackensen német követ például semmiképpen sem ajánlotta a Goebbelshez igyekvő, Meskó környezetéhez tartozó, politikailag ismeretlen Bozony Lajos fogadását.¹⁰⁴ Ebből is kitűnik, hogy Meskó Zoltán és pártja 1933 végére minden téren eljelentéktelenedett a magyar politikai porondon.

1934 elején a magyar nemzetiszocialista mozgalmak továbbra is zilált helyzetben voltak. Gömbös Hitlerre való tekintettel ugyan e pártokkal és mozgalmakkal szemben tartózkodott a drasztikus fellépéstől, de állandóan a legalitás és a betiltás határmezsgyéjén tartotta őket, mindaddig, amíg 1935-36-ban a politikai csőd szélére került magyarországi szélsőjobboldali mozgalmak Szálasi Ferenc és a Nemzet Akaratának Pártja (NAP) színrelépésével új lendületet kaptak politikájukhoz.¹⁰⁵ Ekkoriban vált elterjedté az a kettős strukturáltság, amely a szélsőjobboldali pártok általános jellemzőjévé vált. Létrejött egy kisebb bázisú, erőteljesen hierarchizált, politikai síkon tevékenykedő párt, és ezzel szoros kapcsolatban egy lazább szervezeti keretű, szélesebb társadalmi rétegeket megcélzó, a direkt politikához kevésbé kötődő mozgalom. Az 1935-ös választásokra a szélsőjobboldali pártok megpróbálták egységesíteni erőiket. Festetics 1934-ben szövetkezett Meskóval, gróf Pálffy Fidél Egyesült Nemzeti Szocialista Pártjával, de Festetics később kivált, és egyesült a debreceni ifj. Balogh István csoportjával. Ez az egyesült párt hetvenezer szavazatot kapott, és két képviselőt juttatott be a parlamentbe. A Meskó-Pálffy párt nem jutott mandátumhoz. A választások előtt néhány héttel, 1935. március 4-én alakult meg Szálasi Nemzet Akaratának Pártja, ekkor még jelentéktelen volt, a választásokon nem indult. Az 1939-es választásokon is külön indult a sok nyilas törmelék párt, így Meskóék is, akik két mandátumhoz jutottak. Fejér megyében és a

¹⁰² Az 1933. december 13-i ülésen K.N. 19. kötet 78-79. oldal

¹⁰³ Az 1934 január 17-i ülésen K.N. 19. kötet 240, 251. oldal

¹⁰⁴ Németh István: A magyarországi fasiszta szervezetek működésének visszhangja a német és magyar kormánykörökben. In.: A Politikai Főiskola Közleményei 1984. 1-2. sz. 140-149. oldal

¹⁰⁵ Erről bővebben: Németh István i.m. 140-149. oldal, ill. Lackó Miklós: Nyilasok, nemzetiszocialisták. Budapest. Kossuth, 1966. 43-55. oldal

székesfehérvári kerületben decemberben került sor időközi képviselőválasztásokra. A nyilasok régi jelöltjeikkel akartak indulni, de Meskó Zoltán frakciója javára visszaléptek. Meskóék azonban még a szükséges ajánlásokat sem tudták összegyűjteni. A sorozatos sikertelenség miatt kiéleződtek a Nyilaskeresztes Párt és a többi nemzeti szocialista frakció közötti ellentétek. Meskó a parlamentben a nyilaskereszt jogtalan kisajátításával vádolta meg Hubayékat. Ettől kezdve megromlott a viszony Meskó és a nyilasok között. A nyilasok 1940 januárjában tettelesen is bántalmazták őt. Talán ennek hatására is fokozatosan eltávolodott Szálasiéktól.¹⁰⁶ Ellene volt Magyarország háborúba lépésének, a német megszállás ellen levélben tiltakozott Horthynál. Az ostromot az Országház utca alatti pincében vészelte át a család, itt tartóztatták le orosz tisztek 1945 januárjában. Először 5 évre ítélték, majd a Népbíróságok Országos Tanácsa 1945. június 15-én életfogytiglanra súlyosbította háborús bűnök miatt. Az ítélet indoklása szerint azért volt háborús bűnös, mert „nem tiltakozott a háború ellen.” Meskó mindvégig küzdött ez ellen az ítélet ellen, de végül csak az 1956-os amnesztiával szabadult ki. Később a Kádár-rendszer sem tűrte meg szabadlábban az egykori pártvezért, így 1957-ben újból letartóztatták. 1959-ben, az ekkor már nagybeteg, 76 éves Meskó kiszabadulása érdekében, felesége a Kádár-titkársághoz fordult. Kádár megkegyelmezett egykori börtöntársának, így halála előtt tíz nappal hazatérhetett családjához.¹⁰⁷

¹⁰⁶ A Meskó-párt és a nyilaskeresztesek kapcsolatáról: Lackó Miklós i.m. pp. 118,185,207,212, 233.

¹⁰⁷ Szakdolgozatom készítése folyamán, 1996. februárjában kapcsolatba kerültem a Meskó családdal. 1996. február 24-én találkoztam ifj. Dr. Meskó Zoltán özvegyével, szül. Mészáros Anna Máriával, valamint a család egyéb tagjaival. Id. és ifj. Meskó Zoltán életútjának pontos, részletekbe menő felvázolásával sok segítséget nyújtottak munkámhoz.

Irodalomjegyzék

I. Levéltári források:

Magyar Országos Levéltár
Belügyminisztérium K 149
VII. Rezervált iratok
1928-1934

II. Sajtótermékek:

Nemzet Szava. Politikai napilap. főszerkesztő: Meskó Zoltán
1932. november 15. - 1933. május 7. (I-II. évfolyam)
1933. november 5 - 1933. december 17. (II. évfolyam)

III. Dokumentumok:

Országgyűlési Képviselőházának Naplója az 1931-1936-os országgyűlésről
III-XIX. kötetek

Dr. Meskó Zoltán: A magyarság hivatása
Budapest. A Nemzet Szava, 1940

Meskó Zoltán vidám történeti. Elmondja a T. Ház folyosóján.
összegyűjtötte: Vidor Gyula
Budapest. Légrády, 1925.

Országgyűlési Almanach az 1931-1936-os országgyűlésről.
szerkesztette: Haefler István
Budapest. MTI RT., 1931.

IV. Naplók, visszaemlékezések:

Bethlen István titkos iratai.
Sajtó alá rendezte: Szinai Miklós
Budapest. Kossuth, 1972.

Horthy Miklós: Emlékirataim.
Budapest. Európa-História, 1990.

Shvoy Kálmán titkos naplója, és emlékirata 1918-1945.
Sajtó alá rendezte: Perneki Mihály
Budapest. Kossuth, 1983.

Sulyok Dezső: A magyar tragédia.
Newark. A szerző kiadása, 1954.

V. Feldolgozások:

Könyvek:

Berend T. Iván - Ránki György: Magyarország a fasiszta Németország „életterében” 1933-1939.

Budapest. Közgazdasági és Jogi, 1961.

Budapest története V. szerk.: Horváth Miklós

Budapest. Akadémiai, 1980.

Dombrády Lóránd: A Legfelsőbb Hadúr és hadserege.

Budapest. Kossuth, 1970.

Juhász Gyula: Magyarország külpolitikája 1919-1945.

Budapest. Kossuth, 1988.

Kónya Sándor: Gömbös kísérlete a totális fasiszta diktatúra megteremtésére.

Budapest. Akadémiai, 1968.

L. Nagy Zsuzsa: Bethlen liberális ellenzék.

(A liberális polgári pártok 1919-1931)

Budapest. Akadémiai, 1980.

Lackó Miklós: Nyilasok, nemzetiszocialisták.

Budapest. Kossuth, 1966.

Lévai Jenő: Horogkereszt, kaszáskereszt, nyilaskereszt

Budapest. Müller Károly Kiadó, 1945.

Macartney, C. A.: October fifteenth. A history of modern Hungary I-II. kötet. 1929-1945.

Edinburgh. Occidental Press, 1961.

Magyarország története 1918-1990.

szerkesztette: Pölöskei Ferenc, Gergely Jenő, Izsák Lajos

Budapest. Korona, 1995.

Magyarország története 1919-1945.

főszerkesztő: Ránki György

Budapest. Akadémiai, 1976.

Magyarországi pártprogramok 1919-1944.

szerkesztette: Gergely Jenő, Glatz Ferenc, Pölöskei Ferenc

Budapest. Kossuth, 1991.

Márkus László: A Károlyi Gyula-kormány bel- és külpolitikája.

Budapest. Akadémiai, 1968.

Pritz Pál: Magyarország külpolitikája Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején, 1932-1936

Budapest. Akadémiai, 1982.

Romics Ignác: Bethlen István. Politikai életrajz.

Budapest. Magyarágkutató Intézet, 1991.

Szakács Kálmán: Kaszáskeresztesek.

Budapest. Kossuth, 1963.

Tóth Gábor: Ellenzéki politikai mozgalmak a Tiszántúlon a harmincas években, 1929-1939.

Budapest. Akadémiai, 1982.

Vargyai Gyula: A hadsereg politikai funkciója Magyarországon az 1930-as években.

Budapest. Akadémiai, 1983.

Tanulmányok:

Lackó Miklós: Fasizmus Közép-Kelet-Európában.

In.: Új Írás, 1970. 12. sz. 69-79. oldal

Lackó Miklós: Vázlat a szélsőjobbboldali mozgalmak társadalmi háttéréről az 1930-as években.

In.: Történelmi Szemle, 1962. 3-4. sz. 353-364. oldal

Németh István: A magyarországi fasiszta szervezetének működésének visszhangja a német, és magyar kormánykörökben.

In.: A Politikai Főiskola Közleményei, 1984. 1-2. sz. 140-149. oldal

Vonyó József: Meskó pártja Zalában, adatok a nyilasok Zala megyei szerepéről, és a társadalmi bázisáról. (1933-1935)

In.: Zalai történeti tanulmányok, 1994. 277-303. oldal